

KOEBEAGLEJEN KOTIUTUS JA SOPEUTUMINEN

Lisensiaatintutkielma
Noora Pöytälaakso

Ohjaaja Marianna Norring
Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osasto
Eläinten pito ja hyvinvointi
Eläinlääketieteellinen tiedekunta
Helsingin Yliopisto
2019

Tiedekunta - Fakultet – Faculty Eläinlääketieteellinen tiedekunta		Osasto - Avdelning – Department Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osasto	
Tekijä - Författare – Author Noora Pöytälaakso			
Työn nimi - Arbetets titel – Title Koebeaglejen kotiutus ja sopeutuminen			
Oppiaine - Läroämne – Subject Eläinten pito ja hyvinvointi			
Työn laji - Arbetets art – Level Lisensiaatintutkielma		Aika - Datum – Month and year 4/2019	Sivumäärä - Sidoantal – Number of pages 56
Tiivistelmä - Referat – Abstract <p>Helsingin yliopisto kotiutti 16 koe-eläimenä käytettyä beaglea yksityisiin koteihin. Nämä koirat olivat ensimmäisiä koe-eläimiä Suomessa, jotka kotiutettiin yksityisiin koteihin uuden eläinkoelainsäädännön mukaan. Tämän työn tarkoituksena oli tutkia näiden 16:n koebeaglen kotiutusta ja sopeutumista uusiin koteihinsa, sillä Suomessa ei ole aiempaa tutkittua ja julkaistua tietoa koe-eläinten kotiutuksesta. Tarkoituksena oli myös selvittää uusien omistajien ja kotiutuksessa mukana olleiden ihmisten tyytyväisyyttä ja kokemuksia kotiutuksen onnistumisesta. Ennen kotiutusta koiria valmisteltiin tulevaan kotikoiran elämään sopeutusohjelman avulla. Sopeutusohjelman aikana koiria totutettiin erilaisiin asioihin ja ihmisiin, sekä ulkoilemaan hihnassa ja tekemään tarpeensa ulos. Hypoteesi oli, että luonteeltaan aroilla ja vähiten reippailla koirilla olisi eniten vaikeuksia sopeutumisessa. Myös sopeutusohjelmassa hitaammin edistyvillä koirilla voisi olla enemmän ongelmia uuteen kotiin sopeutumisessa, kuin nopeammin edistyvillä. Sisäsiisteyden oletettiin lisääntyvän sopeutusohjelman kuluessa.</p> <p>Koirien sisäsiisteyden harjoittelua seurattiin kirjaamalla ylös niiden virtsaamista ulos lenkin aikana. Kahdeksalle koiralle tehtiin huonetesti, jonka tarkoituksena oli havainnoida koiran käyttäytymistä vieraassa tilassa, jossa oli erilaisia ärsykeitä, sekä tuttu ihminen. Samalla arvioitiin myös koirien persoonallisuutta. Lisäksi sopeutusohjelman aikana täytettiin lomakkeita, jossa arvioitiin koirien käyttäytymistä ulkona. Koirien uusia omistajia ja kotiutuksessa mukana olleita henkilöitä haastateltiin, jotta saatiin selville heidän näkemyksiään kotiutuksen onnistumisesta.</p> <p>Uudet omistajat ja kotiutuksessa mukana olleet ihmiset olivat pääosin hyvin tyytyväisiä kotiutuksen onnistumiseen. Koirissa havaittiin kehitystä sopeutusohjelman aikana, mikä korostaa sopeutusohjelman tärkeyttä.</p> <p>Sisäsiisteyden kehittyminen sopeutusohjelman aikana oli hypoteesin mukainen, sillä koirat alkoivat yhä useammin tehdä tarpeitaan ulos. Huonetestin ja persoonallisuuden arvioinnin tulokset olivat myös hypoteesin mukaiset. Sopeutusohjelmaan liittyvien ulkoilutusten edetessä moni tutkittu asia kehittyi oletettuun suuntaan, esimerkiksi koirat lähtivät sopeutusohjelman loppupuolella mieluummin ulos, kuin alussa ja ne myös kulkivat reippaammin ulkona sopeutusohjelman loppupuolella.</p> <p>Saatuja tuloksia voisi hyödyntää mahdollisissa tulevaisuissa koekoirien kotiutuksissa ja kotiutusten hyötyjen ja haittojen arvioinnissa, sekä kotiutuksiin liittyvien sopeutusohjelmien suunnittelussa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords koe-eläin, koekoira, koebeagle, kotiutus, sopeutusohjelma, eläinten hyvinvointi			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited HELDA – Helsingin yliopiston digitaalinen arkisto			
Työn johtaja (tiedekunnan professori tai dosentti) ja ohjaaja(t) – Instruktor och ledare – Director and Supervisor(s) Työn johtaja: Anna Valros Ohjaaja: Marianna Norring			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KOIRIEN KÄYTTÄYTYMINEN HYVINVOINNIN INDIKAATTORINA.....	2
2.1 Eläinkoekoirien käyttäytymisen erityispiirteet	2
2.2 Rescuekoirien käyttäytyminen ja sen merkitys sopeutumisessa.....	3
3 YMPÄRISTÖN VAIKUTUS ELÄINKOEKOIRIEN HYVINVOINTIIN.....	4
4 AIKUISEN KOIRAN SOPEUTUMINEN PERHEYMPÄRISTÖÖN.....	5
4.1 Eläinkoekoiran valmistelu kotiutukseen	5
4.3. Aiempia kokemuksia eläinkokeissa käytettyjen koirien kotiuttamisesta	6
5 ONGELMAT AIKUISEN KOIRAN SOPEUTUMISESSA PERHEYMPÄRISTÖÖN	8
5.1 Rescuekoirilla esiintyvät käytösongelmat.....	8
5.2 Mahdolliset kotiutetuilla eläinkoekoirilla esiintyvät ongelmat	9
6 KOTIUTUS VAIHTOEHTONA EUTANASIALLE ELÄINKOEKOIRILLA	10
7 EU DIREKTIIVI JA LAKI	10
AINEISTO JA MENETELMÄT	12
Eläimet	12
Pito-olosuhteet laboratoriossa	12
Kotiutuksessa mukana olleet eläinsuojelujärjestöt	13
Sopeutusohjelma	13
Kotien etsintä	14
Havainnot ja mittaukset.....	15
Huonetesti.....	15
Persoonallisuustesti	17
Sopeutusjakson arviointi.....	17
Uusien omistajien, kotiutuksessa mukana olleiden toimijoiden haastattelut.....	19
Tilastollinen käsittely.....	20
TULOKSET	20
Huonetesti ja persoonallisuus.....	21
Ulkoilutukset sopeutusjakson aikana.....	24
Uusien omistajien haastattelut.....	26
Sopeutusohjelmassa mukana olleiden henkilöiden kokemukset koirien kotiuttamisesta.....	27

Tutkijoiden kysely.....	28
POHDINTA	29
JOHTOPÄÄTÖKSET.....	35
LÄHTEET	36
LIITE 1: Eläinsuojelujärjestöjen haastattelu ja kriteerit kotiuttamiselle	40
LIITE 2: Ulkoilutuslomakkeet.....	42
LIITE 3: Kysely uusille omistajille	45
LIITE 4: Loppukysely koirien omistajille	46
LIITE 5: Eläintenhoitajien haastattelu	50
LIITE 6: Kysely tutkijoille.....	52

1 JOHDANTO

Tämän lisensiaatintutkielman tarkoituksena on tutkia Helsingin yliopiston koe-eläiminä käytettyjen beagle-rotuisten koirien kotiutusta ja sopeutumista uusiin koteihinsa. Nämä koirat ovat Suomessa ensimmäiset eläinkokeissa käytetyt eläimet, jotka on kotiutettu yksityisiin koteihin uudistuneen lainsäädännön mukaan. Maailmalla eläinkokeissa käytettyjen koirien kotiutuksia on tehty jo aiemmin, mutta tutkittua tietoa asiaan liittyen on vasta melko vähän. Tämän takia kirjallisuuskatsauksessa käsitellään koirien kotiuttamista ja siihen liittyviä tekijöitä osin rescuekoiriin liittyvän tutkimustiedon avulla. Rescuekoiralla tarkoitetaan tässä työssä ainakin osan elämästään tarhalla, kennelolosuhteissa, viettäneitä katukoiria tai entisiä kotikoiria, jotka pyritään kotiuttamaan yksityisille ihmisille. Rescuekoirat eroavat eläinkoekoirista monella tavalla, mutta yhteneväisyyksiäkin löytyy ja koirat ovat samassa tilanteessa muuttaessaan uuteen vieraaseen ympäristöön. Lisäksi molemmilla on taustalla ainakin jonkin verran koiratarhaolosuhteissa elämistä, mikä tukee rescuekoirien ja eläinkoekoirien välistä vertailua. Kirjallisuuskatsauksessa käsitellään myös koiran hyvinvointiin liittyviä asioita, koska ne ovat merkittävässä osassa koiran käyttäytymisessä ja siten myös kotiutuksen onnistumisen sekä sopeutumisen arvioinnissa.

Koe-eläimenä käytetään usein beagle-rotuisia koiria, jotka on yleensä myös kasvatettu koekoiriksi ja siten jalostettu koekäyttöä varten. Koe-eläiminä käytetyt koirat ovat pääosin taustaltaan ja kokemuksiltaan keskenään hyvin samanlaisia ja elinolosuhteet pidetään melko rajoittuneina. Myös niiden jokapäiväiset arkirutiinit ja hoito pidetään keskenään samanlaisena. Tämä on tärkeää tutkimuksen kannalta, mutta rajoittaa myös koiran saamia kokemuksia ja siksi sopeutusohjelma ennen kotiuttamista on nähty tarpeelliseksi myös lainsäädännössä.

Tutkimuksen tavoitteena oli kuvailla beaglejen kotiutusta ja selvittää monipuolisesti kotiutuksen onnistumista. Tavoitteena oli myös saada tietoa siitä, millainen sopeutusohjelman kannattaisi olla kotiutettaessa entisiä koekoiria, jotta tietoa voidaan käyttää hyväksi myös mahdollisissa myöhemmissä koekoirien kotiutuksissa.

Sopeutusohjelman aikana kerättiin tietoa koirien sisäsiisteyden kehittymisestä ja käyttäytymisestä ulkoilutusten aikana. Lisäksi koirien käyttäytymistä arvioitiin testitilanteessa ennen kotiutusta. Näiden materiaalien pohjalta pyrittiin selvittämään koirien käyttäytymistä tietyissä tilanteissa, sekä sopeutumisen edistymistä sopeutusohjelman aikana. Lisäksi tutkimme haastatteluiden ja kyselyiden avulla kotiutusprosessissa olleiden henkilöiden, koirien kanssa työskennelleiden tutkijoiden ja koirien uusien omistajien tyytyväisyyttä sekä kokemusta koirien kotiuttamisesta. Hypoteesina oli, että luonteeltaan rohkeimmat ja reippaimmat koirat sopeutuisivat parhaiten. Myös ennen kotiuttamista tapahtuneessa sopeuttamisvaiheessa heikoimmin edistyvien koirien ajateltiin sopeutuvan huonommin uuteen kotiin, kuin nopeammin edistyneiden koirien. Koirien uskottiin myös edistyvän ja oppivan uutta sopeutusohjelman aikana. Esimerkiksi ulosvirtsaamisen uskottiin lisääntyvän ajan kuluessa.

2 KOIRIEN KÄYTTÄYTYMINEN HYVINVOINNIN INDIKAATTORINA

2.1 Eläinkoekoirien käyttäytymisen erityispiirteet

Eurooppalaisen koe-eläin alan järjestöjen työryhmän (Joint Working Group on Refinement 2004) suosituksen mukaan beaglet ovat yleisesti käytettyjä eläinkoekoiria niiden pienen koon ja rauhallisen luonteen vuoksi. Beagleja on myös helppo pitää ryhmissä. Eläinkokeissa käytettävien koirien tulee suhtautua rennosti uusiin tilanteisiin, sekä olla hyvin ihmisiin sosiaalistettuja. Ne eivät saa olla ahdistuneita tai hermostuneita. Tämä helpottaa niiden käsittelyä eläinkokeissa ja lisää myös koiran omaa hyvinvointia. Yleisesti ajatellaan, että uroskoirat ovat vähemmän pelokkaita kuin naaraskoirat. Myös laitосkasvatus vähentää pelokkuutta (Döring ym. 2016). Döringin ym. (2016) mukaan läähätys, kuonon nuoleminen ja tassun nosto saattavat viitata koiran ahdistukseen. Joint Workin Group on Refinement (2004) mukaan tassun nosto voidaan tulkita positiiviseksi

signaaliksi ja se voi liittyä aikomukseen alkaa leikkimään. Jos muita leikkimiseen viittaavia merkkejä ei ole, tassun nosto voi toimia rauhoittavana viestinä toisille koirille.

Döringin ym. (2016) tekemän tutkimuksen mukaan urokset ja vanhemmat koirat suhtautuivat itsevarmemmin ja vähemmän levottomasti uusiin asioihin, kuin naaraat ja nuoremmat koirat. Tutkimuksessa testattiin koebeaglejen käyttäytymistä ja suhtautumista erilaisiin asioihin ja ääniin kuten esimerkiksi polkupyörän kelloon ja avonaiseen sateenvarjoon, sekä seurattiin muun muassa kontaktin ottamista ihmiseen.

2.2 Rescuekoirien käyttäytyminen ja sen merkitys sopeutumisessa

Käyttäytyminen vaikuttaa rescuekoirilla, sekä uuden kodin saamiseen, että koiran omaan hyvinvointiin (Herron ym. 2014). Aiempien tutkimusten mukaan ystävälliset ja sosiaaliset koirat ovat helpommin kotiutettavissa (Protopopova 2012). Sen sijaan yliaktiivisuus, liiallinen liikkuminen ja haukkuminen voivat olla epämiellyttäviä asioita mahdollisten uusien omistajien mielestä. Lisäksi ne voivat kertoa huonosta hyvinvoinnista kennelissä (Protopopova 2018). Beerda ym. (1999) mukaan krooninen stressi on todennäköisesti merkittävä syy koirien huonossa hyvinvoinnissa.

Suomalaiset rescuekoirayhdistykset, Viipurin koirat ry ja Espanjan katukoirat ry, esittävät internetsivuillaan tiettyjä kriteereitä, joita koira hankkivan tulee täyttää ja pohtia. Näitä ovat esimerkiksi koira hankkivan ikä ja vakaa elämäntilanne, ei pieniä lapsia perheessä, mahdollisuus hoitaa tulevat rahalliset kustannukset, sekä valmius kohdata erilaisia koiran käyttäytymisongelmia ja työskennellä niiden korjaamiseksi (Viipurin koirat ry:n nettisivut, Espanjan katukoirat ry:n nettisivut).

3 YMPÄRISTÖN VAIKUTUS ELÄINKOEKOIRIEN HYVINVOINTIIN

Eläimen elinympäristöllä on ratkaiseva merkitys sen hyvinvoinnille. Ihanteellisessa ympäristössä koira pystyy toteuttamaan sen lajille tyypillistä ja tavoitteellista käyttäytymistä. Koiratarhoilla koirat kuitenkin viettävät suurimman osan ajasta toimeettomana (Hubrecht 1993). Tapa, jolla koirat käyttävät aistejaan ja havainnointikykyään tulkitakseen ja arvioidakseen ympäristöään ja sosiaalisia vuorovaikutuksia tulisi huomioida, kun suunnitellaan koirien pito-olosuhteita laboratorioissa. Eurooppalainen koe-eläin alan järjestöjen työryhmä (Joint Working Group on Refinement 2004) suosittelee ulkotarhoja, joissa tarjotaan koirille erilaisia aktivointivälineitä.

Suljetuissa tiloissa olevien koirien häkin rakenteella on suuri vaikutus koiran hyvinvointiin (Wagner ym. 2014). Wagnerin ym. (2014) tutkimuksen mukaan kaksiosainen tila olisi koirille parempi, jotta niiden ei tarvitsisi tehdä tarpeitaan samaan tilaan missä makuupaikka, sekä ruoka- ja juomapaikka sijaitsevat. Häkkien tulisi olla tarpeeksi suuret, jotta koiria voisi pitää sopivissa ja keskenään toimeen tulevista koirista koostuvissa ryhmissä, mutta olla kuitenkin muokattavissa, jolloin koirat voidaan tarvittaessa erottaa toisistaan (Joint Working Group on Refinement 2004). Stellan ym. (2018) mukaan on tärkeää huomioida lattiamateriaalien vaikutus kennelolosuhteissa elävien koirien terveyteen ja hyvinvointiin. Yksin pidettävät koirat saattavat olla alttiita stereotyyppiselle käytökselle, kuten lattian nuolemiselle, kehän kiertämiselle ja kaivamiselle (Hubrecht ym. 1992). Myös tiheää liikkeestä toiseen vaihtamista voi esiintyä. Tällaisen käytöksen kehittymisen ajatellaan johtuvan kroonisesta stressistä, mikä viittaa yksilön huonoon hyvinvointiin (Beerda ym. 1999). Yksin pidettävillä koebeagleilla on havaittu olevan kaventunut käyttäytymiskirjo, ne nukkuvat vähemmän ja käyttävät ääntään enemmän kuin koirat, joilla on sosiaalisia kontakteja (Hetts ym. 1992). Hettsin ym. (1992) mukaan koirien elintila ja aktiivisuus eivät todennäköisesti ole yhtä tärkeitä psykologisen hyvinvoinnin arvioinnissa, kuin sosiaaliset suhteet. Heidän mukaansa koira- tai ihmiskontaktien puute voi olla yhtä haitallista tai haitallisempaa, kuin elintilan rajoitus. Yhdessä tai yksin leikkimistä pidetään merkinä positiivisesta tunnetilasta (Protopopova 2016).

Schipper ym. (2008) ovat tutkineet ruokinta-aktivointilelujen vaikutusta koirien käyttäytymiseen laboratorio-olosuhteissa. Heidän mukaansa ruokinta-aktivointilelut lisäävät aikaa jonka koira käyttää ruokailuunsa, lisäävät koiran aktiivisuutta ja vähentävät haukkumista verrattuna tilanteeseen ilman leluja. Nämä vaikutukset eivät säilyneet, kun lelut poistettiin.

4 AIKUISEN KOIRAN SOPEUTUMINEN PERHEYMPÄRISTÖÖN

4.1 Eläinkoekoiran valmistelu kotiutukseen

Eläinkokeissa käytettävät koirat elävät tutkimuslaitoksissa hyvin muuttumattomissa ja suhteellisen steriilissä ympäristössä. Ne viettävät usein elämänsä yksinomaan sisätiloissa. Lisäksi koekoirat tottuvat tiettyihin koirayksilöihin, jotka elävät niiden kanssa samassa ryhmässä. LASA:n (Laboratory Animal Science Association 2004) raportin mukaan ihmiskontaktit ovat melko vähäisiä. Tästä syystä valmistelu uutta kotia varten on hyvin tärkeää. Tutkimuslaitos voi valmistella koiria kotiutukseen monella tavalla, joista tärkeimpiä LASA:n mukaan ovat sosiaalistaminen uusiin koiriin ja ihmisiin, koirien koulutus ja koirien altistaminen erilaisille näkö-, kuulo-, ja tuntoaistimuksille. Eläinkokeissa käytettäviä koiria olisi hyvä totuttaa monenlaisiin ihmisiin, jotka käyttävät erilaisia asusteita ja vaatteita. Tuntoaistimuksen kannalta tärkeitä ovat uudet pinnat, kuten matot ja ruohikko. Koiran täytyy tottua myös moniin uusiin ääniin, joita se ei ole aikaisemmin kuullut. Ääniin totuttamisen voisi aloittaa jo koiran pentuaikana esimerkiksi soittamalla ääniä nauhalta. Nämä kaikki asiat voisivat kotiuttamisen helpottamisen lisäksi auttaa koiria sopeutumaan paremmin myös erilaisiin koetilanteisiin laboratoriossa (LASA 2004). Sosiaalistaminen ja totuttaminen ovat tärkeitä koirille jo pentuaikana. Tämä pätee eläinkoekoiriin siinä missä muihinkin koiriin. Tärkeä herkkyyisaika pennuilla on 4-14 viikon ikäisenä, jolloin pentu oppii mitkä asiat ovat normaaleja. Muutokset näissä normaaleiksi totutuissa asioissa voivat saada aikaan

muutoksia koiran käyttäytymisessä, mikä voi hankaloittaa kotiutusta. Tämän takia valmistelu kotiutukseen on hyvin tärkeää (LASA 2004). LASA:n (2004) raportin mukaan ikä ei ole välttämättä merkityksellinen, kun koiria valitaan kotiutukseen, vaikka raportissa arvellaan nuorempien koirien todennäköisesti kotiutuvan helpommin, kuin vanhempien koirien. Toisaalta raportti ei tarjoa viitteitä siitä, että vanhempien kotiutuminen onnistuisi huonommin. Döringin ym. (2017a) tulokset viittaavat siihen, että nuorilla koirilla esiintyy vanhempia enemmän ongelmakäytöstä kotiutuksen jälkeen.

4.2. Eläinkokeissa käytettyjen koirien uudet omistajat

Uusien omistajien on hyvä olla tietoisia koiran historiasta. Omistajien on ymmärrettävä, että mahdolliset pelkoreaktiot koiralla ovat yleensä seurausta kokemuksen puutteesta. Uusilta omistajilta vaaditaan kärsivällisyyttä koiran käsittelyssä ja heidän tulee olla valmiita mahdolliseen käyttäytymiskoulutukseen, kun koira muuttaa uuteen kotiin (LASA 2004). Döring ym. (2017a) eivät löytäneet viitteitä siitä, että omistajan aikaisempi kokemus koirista helpottaisi sopeutumista, joten heidän mukaansa uusilla omistajilla ei välttämättä tarvitse olla aikaisempaa koirakokemusta. LASA:n (2004) mukaan uusien omistajien olisi hyvä olla tietoisia myös siitä, että beagleilla voi olla taipumusta karkaamiseen, jos ne ovat vapaana. Beaglet ovat viettäneet aikaa vain samanrotuisten koirien kanssa, joten niillä ehkä menee jonkin aikaa ennen kuin ne hallitsevat muiden koirarotujen viestinnässään käyttämiä sosiaalisia signaaleja niin kotona, kuin muuallakin. Uusien omistajien on huomioitava myös, että entinen eläinkoekoira saattaa herättää muissa ihmisissä mielipiteitä ja kysymyksiä (LASA 2004).

4.3. Aiempia kokemuksia eläinkokeissa käytettyjen koirien kotiuttamisesta

Döringin ym. (2017a) tutkimuksessa haastateltiin puhelimitse eläinkokeissa käytettyjen koirien uusia omistajia. Haastattelut suoritettiin viikon kuluttua kotiutuksesta ja

uudelleen 12 viikon kuluttua kotiutuksesta (n=126). Kyseisten koirien käyttäytymistä testattiin ennen kotiutusta. Käyttäytymistesti toistettiin kuuden viikon kuluttua kotiutuksesta 68 koiralle koirien uusissa kodeissa. Merkittäviä eroja tutkimuksessa ei havaittu ensimmäisen ja toisen käyttäytymiskokeen välillä, mutta kehonkieli ja mitattu sydämensyke viittasivat siihen, että koirat olivat rennompia uudessa kodissaan. Puhelinhaastattelujen perusteella suurimmalla osalla koirista havaittiin merkittävä muutos kohti haluttua käytöstä 11 viikon aikana.

Döringin ym. (2017a) tutkimuksessa yleisimpiä käyttäytymisongelmia omistajille tehdyn puhelinhaastattelun mukaan olivat eroahdistus (havaittiin 28 prosentilla koirista), tavaroiden tuhoaminen (havaittiin 24 prosentilla koirista) ja se, että koira ei ole sisäsiisti (ulostaa tai virtsaa sisälle, havaittiin 39 prosentilla koirista). Sen sijaan liiallista haukkumista piti tässä tutkimuksessa ongelmana vain 5 prosenttia omistajista. Ensimmäisessä haastattelussa suurimmaksi ongelmaksi nousi sisäsiisteys, mutta seuraavalla haastattelukerralla eroahdistukseen viittaavat käytökset olivat omistajien mukaan lisääntyneet, kun taas sisäsiisteys oli edistynyt. LASA (2004) esittää, että nuoret koirat sopeutuisivat helpommin uusiin koteihin, kuin vanhat koirat.

Döringin ym. (2017a) tutkimuksessa 9 koiraa palautui kotiutuksen jälkeen takaisin, joten kotiutumisen onnistumisprosentti oli kaikkiaan 94 prosenttia. Johtopäätös heidän tuloksistaan oli, että kotiutus on hyvä vaihtoehto eläinkoekoirille eutanasian sijaan ja kotiutusta ei kannata rajoittaa vain nuoriin koiriin. He tulivat myös siihen tulokseen, että uusien omistajien ei välttämättä tarvitse olla kokeneita koiranomistajia. Tutkimuksen mukaan kotiutusprosessia hoitaneet eläinsuojelujärjestöt onnistuivat valitsemaan uudet omistajat huolellisesti.

5 ONGELMAT AIKUISEN KOIRAN SOPEUTUMISESSA PERHEMPÄRISTÖÖN

5.1 Rescuekoirilla esiintyvät käytösongelmat

Irlannissa omistajille tehdyn kyselyn mukaan suurimmalla osalla rescuekoirista esiintyy käyttäytymisongelmia. Kysely tehtiin 4 viikkoa koiran kotiutumisesta ja kyselyyn vastasi 556 rescuekoiran omistajaa. Yleisin rescuekoirilla havaittu käyttäytymisongelma kyselyn mukaan on pelokkuus. Uroskoirilla esiintyy enemmän ei-haluttua käytöstä, kuin naarailla. Erityisesti urosten välistä aggressiivisuutta, seksuaalista käyttäytymistä, sekä karkailua havaittiin esiintyvän. Pennuilla esiintyy tyypillisesti vähemmän ongelmalliseksi koettuja käyttäytymismuotoja, kuin nuorilla ja aikuisilla. Aikuisilla koirilla esiintyy enemmän aggressiivisuutta muita koiria kohtaan, kuin pennuilla ja nuorilla koirilla. Myös koiran tausta vaikuttaa merkittävästi käyttäytymisongelmien esiintymiseen (Wells & Hepper 2000). Ensimmäisiä kotiutumisen jälkeen raportoituja ongelmia koirilla olivat riehakkuus ja hyperaktiivisuus, hihnassa vetäminen, sekä sopeutumisongelmat uuden kodin aiempien lemmikkien kanssa. Tutkimuksen mukaan karkailu liittyy vahvasti eroahdistukseen (Marston ym. 2005). Eroahdistusongelmat ovat merkittävä syy koiran hylkäämiseen ja kotiutuksen epäonnistumiseen (Blackwell ym. 2016). Blackwellin ym. (2016) kyselytutkimuksen mukaan nuorilla koirilla esiintyy todennäköisemmin eroahdistusongelmia. Yli 30 % löytöeläintaloihin omistajien luovuttamista koirista on hylätty käyttäytymisongelmien takia (Wellsin 1996).

Kotimaisia tutkimuksia rescuekoirilla esiintyvistä käytösongelmista ei ole julkaistu, mutta Rescueyhdistys Kulkurit ry on selvittänyt asiaa vuonna 2017 tekemällään omistajakyselyllä. Kyselyyn vastasi yhteensä 812 henkilöä, jotka olivat aiemmin hankkineet yhdistyksen kautta rescuekoiran. Kyselyssä kysyttiin mm. koiran käyttäytymisestä. Kyselyyn vastanneista 46 prosenttia oli sitä mieltä, että koiralla esiintyy jokin päivittäiseen elämään vaikuttava käytöksellinen ongelma. Suurimpina haasteina koettiin vaikea pelokkuus tai arkuus, vaikeat hihnakäytöksen haasteet ja herkkähaukkaisuus. Vain kuusi prosenttia ilmoitti koiralla esiintyvän eroahdistusta. Yli

puolet vastanneista ilmoitti ongelmakäytöksen ilmaantuneen kuukauden sisällä koiran kotiutumisesta, jos ongelma oli sellainen, mikä ilmeni vasta koiran kotiuduttua. 28 prosentilla niistä koirista, joilla käytösongelmia oli, esiintyi useampi käytösongelma samaan aikaan (Rescueyhdistys kulkurit ry:n omistajakysely 2017).

5.2 Mahdolliset kotiutetuilla eläinkoekoirilla esiintyvät ongelmat

Eläinkoekoirilla moni asia muuttuu kotiutuksen myötä. Tästä syystä kotiutetuilla koirilla voi ilmetä myös monenlaisia ongelmia. Fyysinen ympäristö kotiutuksen jälkeen on hyvin vaihteleva ja koira viettää aikaa, sekä sisällä, että ulkona. Seurauksena vaihtelevasta ympäristöstä koiralla voi esiintyä monenlaista tilannekohtaista ahdistusta, erilaisia pelkoja liittyen uusiin tai tiettyihin tilanteisiin ja ongelmia sisäsiisteydessä. Eläinkokeissa käytettävät koirat asuvat tutkimuslaitoksissa muiden koirien kanssa usein pareittain tai ryhmissä. Uudessa kodissa koiralla ei välttämättä ole seuranaan muita koiria tai sen täytyy sopeutua täysin vieraiden koirien seuraan. Tämä saattaa johtaa koirien välisiin kommunikaatio-ongelmiin ja eroahdistukseen. Ihmiskontaktit eläinkoekoirilla rajoittuvat yleensä tutkimuslaitoksen henkilökuntaan. Ihmisten pelko johtaa hyvinvoinnin alenemiseen ja jopa pelkoon liittyvään aggressioon. Toisaalta eroahdistus voi muodostua ongelmaksi (LASA 2004). Döring ym. (2017a) eivät tutkimuksessaan kuitenkaan huomanneet positiivisia vaikutuksia koekoirien sopeutumisessa, vaikka taloudessa olisi valmiiksi toinen koira. Koirilla saattaa olla myös vaikeuksia tottua lapsiin ja kissoihin. Eläinten suojeluyhdistysten mukaan nämä ovat yleisimpiä syitä epäonnistuneeseen kotiutukseen (LASA 2004). Yksi merkittävimmistä riskeistä on rescuekoiran kotiuttaminen perheeseen, jossa on alle 13-vuotiaita lapsia (Diesel ym. 2008). Döring ym. (2017a) ovat kuitenkin pohtineet, että ero perheen lapsien suhteen eläinkoekoirien ja rescuekoirien välillä on se, että koe-eläimiksi jalostetut ja kasvatetut koirat ovat erityisen hyvin asioita sietäviä ja niillä esiintyy harvoin aggressiivisuutta, jolloin ne sopeutuisivat lapsiperheisiin yleisesti paremmin kuin rescuekoirat.

6 KOTIUTUS VAIHTOEHTONA EUTANASIALLE ELÄINKOEKOIRILLA

Usein koe-eläimenä käytettyjen eläinten eutanasia on väistämätön, koska itse tutkimus vaatii esimerkiksi ruumiinavauksen tai kudoksenäytteitä. Eläimet on lopetettava myös, jos ne kärsivät kokeen seurauksena kivusta tai ahdistuksesta. Joskus eläimiä kuitenkin lopetetaan, vaikka niitä ei olisi edes käytetty tutkimuksiin tai ne olisivat täysin toipuneita tai ne olisi voitu hoitaa. Tällaisissa tilanteissa kotiuttaminen olisi kannattava vaihtoehto. Eläinten lopettaminen tutkimusten päätteeksi herättää myös niitä hoitaneissa ihmisissä voimakkaita tunteita (Franco & Olsson 2016). Nykyään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2010/63/EU tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta) mahdollistaa koekoirien luovuttamisen yksityisten ihmisten hoitoon. LASA:n (2004) mukaan kotiutettavat eläimet tulisi kuitenkin arvioida tarkkaan ja vain sellaisia eläimiä tulisi valita kotiutettavaksi, joilla on hyvät mahdollisuudet sopeutua uudessa kodissa. Eläinten tulisi olla terveitä ja lisäksi luottavaisia ja mukautuvia. Beaglejen suhteen on hyvä muistaa, että ne sietävät suhteellisen hyvin ympäristön muutoksia ja ne saattavat melko passiivisesti yrittää selviytyä muuttuvista tilanteista, jolloin esimerkiksi stressin näyttäminen ulospäin saattaa olla vähäisempää, kuin joillain muilla koirilla. Hermostuneet eläimet sopeutuvat huonommin uusiin ympäristöihin, joka saattaa lisätä entisestään stressiä kotiutusprosessin aikana. Nämä yksilöt tarvitsevat enemmän vaivaa ja aikaa, jotta kotiutus onnistuu.

7 EU DIREKTIIVI JA LAKI

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2010/63/EU, annettu 22 päivänä syyskuuta 2010, tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta) 29 artikla liittyy yksityisten ihmisten hoitoon luovutettavia tai vapaaksi päästettäviä eläimiä koskevaan suunnitelmaan. Direktiivissä sanotaan yksityisten ihmisten hoitoon luovutettavista eläimistä näin: ”Jos jäsenvaltiot sallivat eläinten luovuttamisen

yksityisten ihmisten hoitoon, kasvattajilla, toimittajilla ja käyttäjillä, joilta saatuja eläimiä on tarkoitus luovuttaa, on oltava luovuttamista koskeva suunnitelma, jolla varmistetaan yksityisten ihmisten hoitoon luovutettavien eläinten sosiaalistaminen.” Lisäksi 27 artiklan mukaan eläinten hyvinvoinnista vastaavan elimen tehtäviin kuuluu mm. ”neuvonta eläinten luovuttamista yksityisten ihmisten hoitoon koskevien suunnitelmien yhteydessä, mukaan lukien luovutettavien eläinten asianmukainen sosiaalistaminen.”

Laki tieteellisiin ja opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta (497/2013) pohjautuu direktiivin määräyksiin. 28 §, Hankkeessa käytetyn tai siihen tarkoitetun eläimen vapauttaminen, luovuttaminen ja palauttaminen toteaa näin: ”Hyvinvointiryhmä voi päättää hankkeessa käytetyn tai siihen tarkoitetun eläimen luovuttamisesta tai palauttamisesta sopivaan hoitojärjestelmään, jos: eläimen terveydentila sallii sen, eläimen luovuttamisesta tai palauttamisesta ei aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai ympäristölle ja on oletettavissa, että eläin sopeutuu uuteen ympäristöön.” Lain mukaan eläin on ennen sen luovuttamista, palauttamista tai vapauttamista tarvittaessa sopeutettava asteittain uuteen hoitojärjestelmäänsä tai elinympäristöönsä.

Valtioneuvoston asetus tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta (564/2013) 16 § Eläinten luovuttaminen vaatii, että jos hankkeessa käytettyjä tai siihen tarkoitettuja eläimiä luovutetaan yksityisten ihmisten hoitoon, toiminnanharjoittajalla on oltava kirjallinen suunnitelma luovutettavien eläinten sopeuttamisesta uuteen ympäristöönsä ja ennen hankkeessa käytetyn eläimen luovuttamista yksityisen ihmisen hoitoon nimetyn eläinlääkäri on tarvittaessa tarkastettava eläin ja varmistettava, että eläimen yleinen terveydentila ja hyvinvointi mahdollistavat eläimen luovuttamisen. Lisäksi, jos eläin luovutetaan yksityisten ihmisten hoitoon, sen mukana on toimitettava 29 §:n 1 momentin 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitetut tiedot: eläimen syntymäpaikka ja -aika (jos ne ovat tiedossa), eläinlääkinnälliset tiedot, sekä sopeuttamista koskevat tiedot.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Eläimet

Helsingin yliopisto kotiutti vuosina 2015 ja 2016 16 koe-eläimenä käytettyä tavoitekasvatettua koiraa. Koirat olivat rodultaan beagleja. Koirat kotiutettiin kahdessa erässä. Molemmissa kotiutuserissä oli kahdeksan koiraa. Koirat hankittiin yliopistolle koe-eläinkasvattamosta Alankomaista. Ensimmäiseksi kotiutetut kahdeksan koiraa, vanhemmat koirat, olivat kotiutushetkellä 8-vuotiaita ja ne olivat saapuneet yliopistolle 6 kuukauden iässä. Myöhemmin kotiutetut koirat, nuoremmat koirat, olivat kotiutettaessa 3-vuotiaita. Ne olivat saapuneet yliopistolle 4 kuukauden iässä. Molemmissa ryhmissä oli kaksi narttua ja kuusi urosta. Kaikki koirat olivat steriloituja/kastroituja. Koirat olivat mukana kognitiotutkimuksissa ja uuden eläinlääkkeen kehitystutkimuksessa.

Pito-olosuhteet laboratoriossa

Koirat asuivat koe-eläinkeskuksella 25 m²:n kokoisissa huoneissa, joissa oli verkkoseinät ja betonilattia. Koirat pidettiin yhtenä kahdeksan koiran ryhmänä tai kahtena ryhmänä. Tilan sai rajattua kahteen pienempään osaan. Koirilla oli nukkuma- ja lepopaikkoina puiset laverit, joita oli häkissä neljä kappaletta. Vanhemmilla koirilla nukkumapaikoissa oli pehmusteet, nuoremmilla koirilla niitä ei voitu käyttää, koska osa koirista repi ja söi pehmusteita. Lisäksi koirilla oli betonipohjainen, umpiseinäinen katettu ulkotarha, johon kantautui ympäristön hajuja ja ääniä, mutta josta ei ollut näköyhteyttä ulkomaailmaan, kuin pienestä ikkunasta. Muuten koirat eivät ulkoilleet tutkimusaikana ennen sopeutusohjelman alkua. Koirat olivat siten tottuneet tekemään tarpeensa sisälle.

Koirat pääsivät päivittäin ulkotarhaan ja sisäkäytävälle juoksemaan. Käytävällä ne myös tapasivat ihmisiä. Ihmiskontakteja koirille olivat tutkijat ja koirien hoitajat. Virikkeinä

koirilla oli palloja, naruleluja sekä ydinluita. Koe-eläinkeskuksessa koirien hoitajat olivat töissä kello 7-15 välisenä aikana. Myös tutkimukset ja koirien aktivointi tapahtui kyseisenä aikana. Koirat saivat ruuaksi kuivaruokaa kahdesti päivässä.

Kotiutuksessa mukana olleet eläinsuojelujärjestöt

Ensimmäistä beagleryhmää oli kotiuttamassa Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry (SEY). SEY on valtakunnallinen kattojärjestö, joka on mm. vaikuttanut uudistuksiin lainsäädännössä, ollut mukana kansainvälisessä toiminnassa ja järjestänyt valvontaa. Kotisivuillaan Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto kertoo tavoitteenaan toimillaan lisätä eläinten kunnioittamista ja hyvinvointia, sekä edistää eläinsuojelua.

Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistys ry oli kotiuttamassa toista koiraryhmää. Yhdistys perustettiin syksyllä 2004, ja se on Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry:n jäsenyhdistys. Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistyksen toimintaan kuuluu mm. avustaa uusien kotien etsimisessä, esimerkiksi lemmikkieläinten pitovaikkeuksien yhteydessä (Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistyksen kotisivut).

Sopeutusohjelma

Sopeutusohjelman aikana koiria totutettiin valjaiden käyttöön ja ulkoiluun, sekä muihin koirille uusiin asioihin ja tilanteisiin, sekä uusiin ihmisiin. Helsingin yliopiston tutkijat käynnistivät sopeutusohjelman ja sen toteuttamisesta vastasivat tutkijat, koirien hoitajat, sekä Suomen eläinsuojeluyhdistystenliitto ry ja Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistys ry. Nuoremman koiraryhmän sopeutuksessa oli lisäksi mukana eläinten kouluttajia ja eläinten kouluttajaopiskelijoita. Koiria ulkoilutettiin hihnassa silloin tällöin keskimäärin noin tunnin ajan kerrallaan. Ulkoilutukset tapahtuivat yleensä 3-5 koiran ryhmissä tai vähintään pareittain. Ulkoilutusaikoja pidennettiin sen mukaan, kun koirat sopeutuivat. Nuoremman koiraryhmän käytössä oli pitkät hihnatsat, jotta koirat saivat rennosti tutustua ympäristöönsä. Lisäksi koiria totutettiin uusiin sisätiloihin ja eri-

ikäisiin vieraisiin ihmisiin. Jälkimmäisenä kotiutetuilla koirilla oli käytössä myös ulkotarha, jossa koiria ulkoilutettiin sopiviksi katsotuissa ryhmissä. Ulkotarhassa koirilla oli mahdollisuus harjoitella rentoutumista ja totutella niille aiemmin vieraisiin asioihin, kuten uusiin ääniin, pintoihin ja liikenteeseen. Kahdeksan koiran ryhmä jaettiin sopeutuksen ajaksi myös pienempiin ryhmiin sen mukaan, miten koirat tulivat keskenään toimeen. Koulutuksen tavoitteena oli totuttaa koiria ympäristön häiriöiden sietämiseen, ja opettaa niille hihnäkäytöstä, sekä rauhallista käyttäytymistä sisätiloissa. Ensimmäisen ryhmän sopeutusohjelma kesti noin 6 kuukautta ja toisen ryhmän noin 4 kuukautta.

Kotien etsintä

Sopeutusohjelman aikana koirille alettiin etsiä uusia koteja. Ensin kotiutettujen vanhempien koirien kotiutuksesta vastasi Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry ja myöhemmin kotiutettujen nuorempien koirien kotiutuksesta vastasi Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistys. Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry asetti uusille kodeille edellytykset (LIITE 1), jotka niiden tulisi täyttää. Vaatimuksiin kuului aiempi kokemus koirista, mieluummin useammasta kuin yhdestä, kodin tulisi pystyä tarjoamaan koti vähintään kahdelle koebeaglelle tai yhdelle koebeaglelle, mikäli kodissa on aiemmin koira tai koiria, joilla ei ole vakavia käytösongelmia ja jotka todennäköisesti sopeutuvat hyvin uuteen koiraan. Lisäksi uudessa kodissa ei saanut olla alle 10-vuotiaita lapsia, eikä asunnossa saanut olla seinänaapureita. Uudessa kodissa piti olla koiralle erillinen turvallinen, lämmin sisätila. Jos uudessa kodissa oli muita koiria, vaatimuksena oli, etteivät aiemmat koirat ja kotiutetut koirat ole keskenään tekemisissä, mikäli koirien toisiinsa sopeutumisessa ilmenee ongelmia. Uusien omistajien tuli myös tiedostaa haasteet, joita kennelolosuhteissa eläneiden koirien kanssa voisi tulla ja heidän tuli myös olla sitoutuneita hoitamaan mahdollisia käytösongelmia. Edellytyksenä oli myös, että koiria tulisi kouluttaa palkitsemalla, ei rankaisemalla. Lisäksi uusien omistajien täytyi käydä muutamia kertoja katsomassa koiria ennen kotiutusta ja heidän tulisi olla halukkaita raporttoimaan Suomen Eläinsuojeluyhdistystenliitolle koirien

kotiutumisesta, sekä olla valmiita siihen, että liiton edustaja vierailee koirien tulevissa kodeissa ennen kotiutusta ja sen jälkeen.

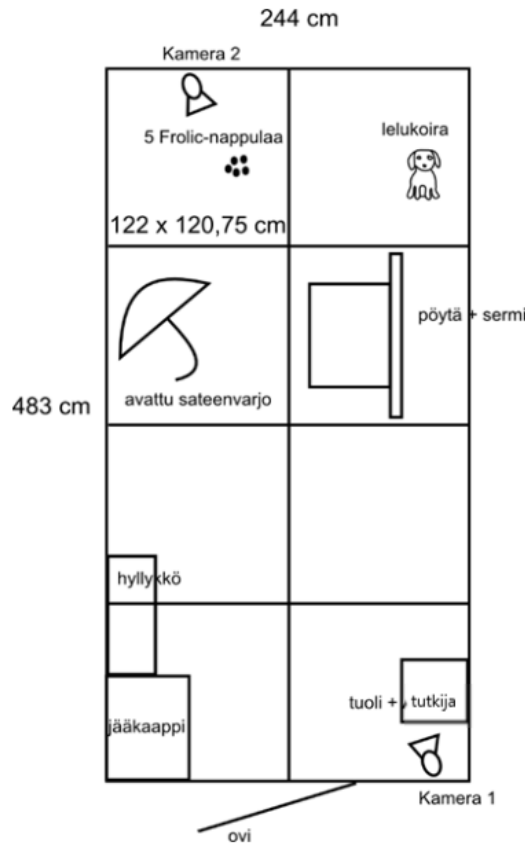
Tärkeimpänä edellytyksenä pidettiin, että uudet omistajat ovat valmiita ottamaan asioista selvää ja hakemaan tarvittaessa apua koiransa käytösongelmiin. Kaikkia koiria ei lopulta kotiutettu pareittain, mutta yksin kotiutettavien kodeissa oli aina muita koiria. Kriteereitä sovellettaessa niin ikään vaatimusta asumismuodosta ei pidetty määräävänä, vaan tätä sovellettiin koirayksilöiden ominaisuuksien pohjalta. Myös kriteeriä siitä, että ei ole lähinaapureita ei pidetty välttämättömänä. Kaikissa uusissa kodeissa ei ollut ulkotarhaa tai aidattua pihaa. Kaikki uudet omistajat eivät päässeet vierailemaan koirien silloisessa pitopaikassa muutamia kertoja ennen kotiutusta. Tätä kriteeriä pidettiin suositeltavana, mutta ei rajoittavana tekijänä. Omistajilta ei vaadittu ”naksutinkoulutuksen” osaamista, mutta koulutuksen tuli tapahtua positiivisen vahvistamisen kautta. Omistajilta ei vaadittu myöskään aiempaa kokemusta koirien käytösongelmista.

Havainnot ja mittaukset

Huonetesti

Vanhemmille koirille tehtiin sopeutusjakson aikana (9.1.2015) huonetesti, jossa tarkoituksena oli tutkia koiran aktiivisuutta ja käyttäytymistä uudessa huoneessa, jossa oli myös koiralle uusia esineitä. Esineet oli valittu siten, että koirien reaktioista voitaisiin päätellä esimerkiksi pelokkuutta. Uutena huoneena käytettiin 244 cm x 483 cm suuruista ikkunatonta huonetta, joka oli jaettu kahdeksaan yhtä suureen neliöön, jotka oli merkitty lattiaan maalarinteipillä. Koe videoitiin kahdella huoneen vastakkaisissa päissä olevalla videokameralla ja se kesti jokaisen koiran kohdalla kaksi minuuttia. Koirat tuotiin huoneeseen yksitellen. Koirille uusia, huoneen lattialle ruutuihin sijoitettuja esineitä olivat avattu sateenvarjo, pöytä, jonka takana oli sermi ja pieni pehmoelukoira. Yhdessä ruudussa oli Frolic-koirannappuloita, joita suurin osa koirista oli syönyt aiemmin. Huoneessa oli lisäksi jääkaappi ja hylly, jonka päällä oli muutamia esineitä.

Lisäksi lähellä ovea oli vielä tuoli, jossa koirille tuttu henkilö istui kokeen ajan ottamatta kuitenkaan kontaktia koiraan. Koirien koejärjestys arvottiin. Koirat haettiin yksi kerrallaan koiratiloista, jossa ne odottivat vuoroaan yksin tai kahdestaan.

Kuva 1. Huonetestissä käytetyn huoneen pohjapiirustus ja esineiden sijoittelu huoneeseen.

Huonetestissä kuvatuista videoista koirien aktiivisuutta mitattiin laskemalla montako kertaa koira käy kussakin maalarinteipillä rajatussa neliössä tai toisin sanoen montako kertaa koira ylittää neliön reunaviivan. Havainnointi aloitettiin ajanottokellon äänimerkistä ja kun koira ylitti ensimmäisen neliön reunaviivan. Sitä ruutua missä koira oli, kun kello käynnistettiin, ei laskettu mukaan. Yksi käynti kirjattiin, kun koiran kaksi tassua oli samaan aikaan neliössä ja koski lattiaan. Jos koira kävi ruudussa niin, että kaksi tassua kävi maassa ja palasi tämän jälkeen ruutuun, josta tuli, tämä laskettiin kahdeksi ylitykseksi. Jos koira meni neliön kulmasta toiseen neliöön, se laskettiin yhdeksi

ylitykseksi. Ruudussa käynniksi ei laskettu sitä, jos koiran tassut olivat reunaviivan päällä. Ruudussa käynniksi ei laskettu myöskään sitä, jos koiran takatassut siirtyivät peruuttamalla toiseen ruutuun koiran haistellessa. Havainnointi loppui ruutuun, jossa koira oli, kun kaksi minuuttia tuli täyteen ja kellon äänimerkki kuului uudelleen.

Videoista laskettiin myös, montako kertaa koira otti kontaktia huoneessa olevaan tuttuun henkilöön ja oveen. Kontaktin otto kerrat laskettiin ja niiden kesto mitattiin sekuntikellolla sekunnin tarkkuudella. Kontaktiksi ihmiseen katsottiin kuuluvaksi, kun koira katsoo ihmistä kasvoihin tai yläruumiiseen tai, kun koira nousee ihmistä vasten. Ovikontaktiksi laskettiin koiran katsominen oveen päin ja oven haistelu. Kontaktit laskettiin oveen päin kohdistetusta kamerasta.

Persoonallisuustesti

Käytetyt kysymykset ja niiden luokittelu viideksi persoonallisuudenpiirteeksi perustuvat Jones & Gosling (2005) sekä John & Srivastava (1999) julkaisuihin. Vanhempien koirien persoonallisuudesta tarkasteltiin viittä osa-aluetta: miellyttämishalu, sinnikkyys ja keskittymiskyky, rohkeus, hermostuneisuus sekä uteliaisuus ja innokkuus. Koirien persoonallisuutta arvioitiin asteikolla 1-5. Niin, että 1 kuvaa koiraa vähiten ja 5 kuvaa koiraa eniten. Alkuperäiseen kyselyyn vastasi kaksi tutkijaa ja tutkimusavustaja, jotka olivat työskennelleet pitkään vanhempien koirien kanssa ja myös kouluttaneet kyseiset koirat. Jokainen vastaaja vastasi persoonallisuuteen liittyviin kysymyksiin jokaisesta koirasta erikseen. Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistoa, jossa oli vastaajien keskiarvo ja käänteisten kysymysten asteikko oli jo käännetty. Alkuperäisen kyselyn ja tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston on tehnyt tutkija Sanni Somppi.

Sopeutusjakson arviointi

Sopeutusohjelman aikana koirien ulkoilusta, ja mm. virtsaamisesta, kerättiin tietoja ulkoilutuslomakkeille (LIITE 2), jotka ulkoiluttajat täyttivät. Myöhemmin kotiutetuilla koirilla oli lisäksi vihot, joihin ulkoiluttaja teki muistiinpanoja ulkoilusta.

Ulkoilutuslomakkeissa oli valmiita väittämiä, johon ulkoiluttaja arvioi koiran käytöstä vanhemmilla koirilla numeroilla 0-4 ja nuoremmilla koirilla numeroilla 0-5. Numeroiden merkitykset olivat 0=täysin eri mieltä, 1=lähes eri mieltä, 2= ei samaa eikä eri mieltä, 3=lähes samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä ja nuoremmilla koirilla lisäksi 5=ei havaintoa. Lomakkeeseen kirjattiin myös sen koiran nimi, jota arvioitiin, päivämäärä, ulkoiluttaja, nuoremmilla koirilla myös kirjaaja, sekä ulkoilukerralla mukana olleet muut koirat ja ihmiset. Lisäksi lomakkeessa oli tila, johon ulkoiluttaja sai kirjoittaa mahdollisia lisäkommentteja ulkoilukerrasta.

Vanhemmilla koirilla ulkoilutuslomakkeita oli kertynyt noin kuuden kuukauden ajalta nuoremmilla koirilla noin neljän kuukauden ajalta. Vanhemmilla koirilla ulkoilutuslomakkeita oli täytetty yhteensä 227 kappaletta siten, että lomakemäärät vaihtelivat 25-32 kappaleen välillä koiraa kohden. Nuoremmilla koirilla lomakkeita oli täytetty yhteensä 72 siten, että lomakemäärät vaihtelivat useimmiten 5-10 kappaleen välillä koiraa kohti. Yhdellä nuoremmista koirista lomakkeita oli täytetty 24 kappaletta.

Ulkoilutuslomakkeista saatua dataa muokattiin nuorempien koirien osalta, jotta nuorempia koiria voitaisiin verrata vanhempiin koiriin. Tätä varten vaihtoehto 5=ei havaintoa, oli poistettava. Nuorempien koirien ulkoilutuslomakkeelle ääntelysarakeeseen merkityt 5=ei havaintoa muutettiin 0=täysin eri mieltä. Muutos tehtiin, koska arveltiin kirjaajien tulkinneen kohta ajoittain virheellisesti. Ääntelykohdan vastauksia muutettiin yhteensä 11 kappaletta. Nuoremmille koirille muutettiin myös kohtiin "kohtaa vieraat ihmiset reippaasti", "kohtaa vieraat koirat reippaasti", "aggressiivinen ihmisille" ja "aggressiivinen toisille koirille" viitokset nolliksi, jos muistiinpanojen mukaan ihminen tai koira oli ulkoillessa kuitenkin kohdattu. Muutoksia tehtiin kohtaan "kohtaa vieraat ihmiset reippaasti" yksi kappale, "kohtaa vieraat koirat reippaasti" neljä kappaletta, "aggressiivinen ihmisille" yksi kappale ja "aggressiivinen toisille koirille" kolme kappaletta. Lomakkeiden loput viitokset muutettiin vaihtoehdoksi 2=ei samaa eikä eri mieltä. Näitä muutoksia tehtiin yhteensä 127 kappaletta.

Sopeutusjakso jaettiin nuoremmilla ja vanhemmilla koirilla ajanjaksoihin, jotta voitaisiin seurata koirien edistymistä sopeutusjakson edetessä. Nuoremmilla koirilla oli sopeutusjakson loppupuolella vähäinen määrä täytettyjä ulkoilutuslomakkeita, joten

niiden sopeutusjakso jaettiin kahteen osaan siten, että sopeutuspäivät 0-35 kuuluivat ensimmäiseen ajanjaksoon ja päivät 36-116 toiseen ajanjaksoon. Ensimmäisessä osassa oli 30 havaintoa ja jälkimmäisessä 42, joista suurin osa oli Viktor koiran ulkoilutuslomakkeita. Vanhemmilla koirilla oli enemmän täytettyjä ulkoilutuslomakkeita, joten niiden sopeutusjakso jaettiin kolmeen osaan siten, että ensimmäiseen ajanjaksoon kuuluivat sopeutuspäivät 0-50, toiseen ajanjaksoon sopeutuspäivät 51-100 ja kolmanteen ajanjaksoon sopeutuspäivät 101-158. Vanhemmilla koirilla ulkoilutuslomakkeita oli kullekin koiralle täytetty suurin piirtein saman verran. Tilastollinen vertailu tehtiin jaksojen 1 ja 2 välillä. Vanhempien koirien kolmas jakso jätettiin tilastosta pois, koska nuorempien koirien sopeutusjakso jaettiin vain kahteen ajanjaksoon.

Uusien omistajien, kotiutuksessa mukana olleiden toimijoiden sekä tutkijoiden haastattelut

Uusille omistajille lähetettiin kyselyt (LIITE 3) koirien sopeutumisesta. Kyselyissä tiedusteltiin mm. koiran sisäsiisteyden edistymisestä, eroahdistuksesta, peloista ja mahdollisesta aggressiivisuudesta, sekä terveydentilasta. Kyselyt lähetettiin omistajille sähköpostitse 1 kuukauden ja vuoden kuluttua kotiutuksesta. Loppukysely (LIITE 4) lähetettiin e-lomakkeena noin 3 vuoden kuluessa kotiutuksesta. Loppukyselyssä beagleihin suoraan liittyvät kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Mielipideväittämiin oli vastausvaihtoehdot: täysin samaa mieltä, vähän samaa mieltä, vähän erimieltä ja täysin erimieltä.

Haastattelimme koirien hoidossa ja kotiutusprosessissa mukana olleita henkilöitä. Haastatteluihin osallistui Suomeneläinsuojeluyhdistysten liitolta kaksi jäsentä, jotka olivat mukana kotiutuksessa, Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistykseltä haastateltiin myös kahta jäsentä (LIITE 1). Lisäksi haastattelimme kahta eläintenhoitajaa (LIITE 5), jotka olivat mukana koirien hoitamisessa ja arjessa jo niiden tutkimuksiin osallistumisen aikana. Kysyimme haastateltavilta koirien olosuhteista ja mitä mieltä he itse olivat sopeutusohjelmasta ja ylipäänsä koirien kotiutuksesta ja suosittelisivatko he kotiutusta jatkossa muille. Koirien hoidossa ja kotiutuksessa mukana olleiden

henkilöiden haastattelut toteutettiin heidän kanssaan kasvotusten ja aikaa kuhunkin haastatteluun käytettiin noin 1,5-2 tuntia. Kysymykset olivat ennalta laadittuja avoimia kysymyksiä, joihin haastateltavat saivat vastata vapaasti. Kysymykset esitettiin suullisesti sopivassa järjestyksessä sen mukaan, mitä haastateltavat vastasivat aiempiin kysymyksiin. Haastattelijoita oli kaksi, joista toinen esitti kysymykset ja molemmat kirjasivat haastattelun aikana vastaukset ylös. Haastattelujen jälkeen vastaukset kirjoitettiin puhtaaksi ja niistä laadittiin yhteenveto.

Koirien kanssa tutkimuksissa töitä tehneille tutkijoille lähetettiin kirjallinen kysely (LIITE 6) sähköpostitse samaan aikaan kuin omistajille lähetettiin loppukysely. Tutkijat vastasivat avoimiin kysymyksiin.

Tilastollinen käsittely

Koirien persoonallisuuden yhteyttä käyttäytymiseen huonetestissä analysoitiin Spearmanin korrelaatiolla. Sopeutuksen ajanjakson vaikutusta käsityksiin koirien käyttäytymisestä analysoitiin lineaarisella sekamallilla. Mallissa sopeutuksen ajanjakso (1-2) oli toistomittaustekijänä, joka otti huomioon yksilölliset erot koirien (16 yksilöä) käyttäytymisessä.

TULOKSET

Ensimmäisen 50:n päivän aikana kaikki vanhemmat koirat virtsasivat keskimäärin 49 prosentilla ulkoilutuskerroista. 50-100 päivän kuluttua sopeutusohjelman aloittamisesta vanhemmat koirat virtsasivat keskimäärin 71 prosentilla ulkoilutuskerroista ja sopeutusohjelman loppuaikana vanhemmat koirat virtsasivat keskimäärin 74 prosentilla ulkoilutuskerroista. Koko sopeutusohjelman aikana ryhmän koirat virtsasivat keskimäärin 64 %:lla (yksilöllinen vaihteluväli 4-9 %) ulkoilutuskerroista. Nuoremmista koirista kaikki virtsasivat ainakin yhdellä ulkoilutuskerralla sopeutusohjelman aikana.

Huonetesti ja persoonallisuus

Suurin hajonta koirien ruuduissa käynneissä oli ovesta ja tutusta henkilöstä kauimmaisissa ruuduissa, joissa sijaitsivat pöytä, sateenvarjo, lelu ja namit. Muissa käyttäytymishavainnoissa sen sijaan keskihajonta oli aina alle 1 (Taulukko 1.). Koirat ottivat keskimäärin enemmän kontaktia oveen kuin tuttuun ihmiseen. Myös oveen otetun kontaktin aika sekunteina oli keskimäärin pidempi kuin tuttuun ihmiseen otetun kontaktin aika sekunteina (Taulukko 2.).

Taulukko 1. Ruuduissa käyntien ja käyttäytymishavaintojen lukumäärät 2 minuutin huonetestijaksolla (n=8) ja persoonallisuustestissä sopeuttamisjaksolla.

		keskiarvo (keskihajonta)
Huonetesti	tuttu ihminen	4,6 (1,8)
	jääkaappi	3,9 (2,4)
	tyhjä	6,1 (1,7)
	hylly	5,0 (2,1)
	pöytä	3,9 (3,4)
	sateenvarjo	5,1 (3,2)
	lelu	4,1 (2,9)
	namit	3,4 (2,7)
Persoonallisuustesti	aktiivisuus	36,1 (17,1)
	miellyttämishalu	3,9 (0,4)
	sinnikkyys, keskittymiskyky	3,7 (0,4)
	rohkeus	3,6 (0,8)
	hermostuneisuus	2,4 (0,9)
	utelaisuus, innokkuus	3,8 (0,5)

Taulukko 2. Koirien (n=8) ottamien kontaktien määrä (keskiarvo ja keskihajonta) tuttuun ihmiseen ja oveen 2 minuutin huonetestissä. Kontaktinottolukumäärä kappaleina ja kesto sekunteina.

	keskiarvo (keskihajonta)
kontakti ihmiseen kpl	3,4 (1,1)
kontakti ihmiseen aika (sekunteina)	11,3 (14,8)
kontakti oveen kpl	3,8 (2,3)
kontakti oveen aika (sekunteina)	17,9 (10,7)

Taulukossa 3. on esitetty koirien käyttäytymishavaintojen korrelaatio persoonallisuuden osa-alueisiin. Taulukkoon on merkitty tilastollisesti merkitsevät tulokset. Aktiivisimmat koirat vierailivat useammin ovi, hylly, pöytä, sateenvarjo, lelu ja namit ruuduissa, kuin passiivisemmat koirat. Aktiivisimmat koirat olivat persoonallisuustestin perusteella myös rohkeimpia. Vähiten aktiiviset koirat olivat hermostuneimpia.

Taulukko 3. Koirien käyttäytymishavaintojen korrelaatio persoonallisuuden osa-alueisiin. Taulukossa esitetään tilastollisesti merkitsevät ($P < 0,05$) Spearmanin korrelaatiokertoimet.

	käyttäytyminen							persoonallisuus					kontakti tuttuun ihmiseen			kontakti oveen	
	ovi	tyhjäruutu	hylly	pöytä	sateen-varjo	lelu	namit	aktiivisuus	miellyttämishalu	sinnikkyys	rohkeus	hermostuneisuus	uteliasuus, innokkuus	kontakti ihmiseen kpl	kontakti ihmiseen aika	kontakti oveen kpl	kontakti oveen aika
ihminen	0,8									0,7		-0,8					
ovi					0,9	0,9	0,9	0,9			0,9	-1,0	0,9				
tyhjäruutu																	-0,9
hylly								0,7			0,7		0,7				
pöytä						0,7		0,8			0,8						
sateenvarjo						0,9	0,9	0,8			0,8	-0,9	0,7				
lelu							0,9	0,9			0,9	-0,8	0,8				
namit								0,8			0,8	-1,0					
aktiivisuus											1,0	-0,9	0,9				
miellyttämishalu																	
sinnikkyys																	
rohkeus												-0,9	0,9				
hermostuneisuus																	

Ulkoilutukset sopeutusjakson aikana

Koirat eivät osoittaneet aggressiivisuutta ihmisille eivätkä toisille koirille. 288 kertaa ulkoiluttajat olivat täysin erimieltä ja 10 kertaa ei samaa eikä eri mieltä väittämästä koiran olevan aggressiivinen ihmisille. Aggressiivinen toisille koirille väittämästä ulkoiluttajat olivat kirjanneet 266 kertaa olevansa täysin erimieltä ja 31 kertaa ei samaa eikä eri mieltä. Taulukossa 4. on vertailtu koirien ulkoilutuslomakkeissa olevia väittämiä kahdella ajanjaksolla, sen mukaan miten ulkoiluttajat arvioivat koirat.

Taulukko 4. Kaikkien koirien sopeutusjakson edistymistä mittaavien ulkoilutuslomakkeiden vastausten keskiarvot (keskihajonnat) sekä ensimmäisen ja toisen ajanjakson välistä eroa kuvaava p-arvo.

kysymys	jakso 1	jakso 2	p-arvo
lähtee ulos mielellään	3,4 (0,20)	3,9 (0,05)	0,00
tutkii uusia paikkoja	3,7 (0,08)	3,7 (0,08)	0,98
syö nameja ulkona	3,4 (0,18)	3,7 (0,11)	0,12
kulkee reippaasti	3,5 (0,18)	3,7 (0,14)	0,03
kohtaa vieraat ihmiset reippaasti	2,7 (0,15)	3,3 (0,22)	0,01
kohtaa vieraat koirat reippaasti	2,1 (0,08)	2,4 (0,23)	0,20
kontakti	2,9 (0,22)	3,1 (0,15)	0,33
aggressiivinen ihmisille	0,2 (0,07)	0,0 (0,03)	0,04
aggressiivinen toisille koirille	0,5 (0,12)	0,3 (0,10)	0,03
aktiivinen ulkona	3,7 (0,10)	3,7 (0,12)	0,58
kiihtynyt ulkona	2,1 (0,25)	2,1 (0,19)	0,67
haukkuu	0,1 (0,05)	0,5 (0,14)	0,01
tukeutuu ulkoiluttajaan	1,7 (0,24)	1,4 (0,21)	0,15
tukeutuu koiraan	1,7 (0,20)	1,5 (0,15)	0,30
pelokas ulkona	1,2 (0,19)	0,9 (0,22)	0,15
stressaantunut ulkona	1,5 (0,19)	1,3 (0,18)	0,15

Asteikko 0-4, jossa 0=täysin eri mieltä, 1= lähes eri mieltä, 2=ei samaa eikä eri mieltä, 3=lähes samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä

Uusien omistajien haastattelut

Beaglejen uusille omistajille tehtyjen kyselyjen mukaan kuukauden jälkeen kotiutuksesta kaksi viidestätoista koirasta, eli 13 prosenttia, olivat sisäsiistejä. Toisilla koirilla tapahtui vielä ainakin satunnaisia vahinkoja esimerkiksi pitkän yksinolon aikana. 1 kuukauden ja 1 vuoden välillä tehdyissä kyselyissä moni ilmoitti koiransa jännittävän uusia tilanteita ja asioita. Lisäksi uusien äänien jännittäminen oli mainittu monen koiran kohdalla. Moni omistaja kertoi koiransa olevan hyvin kiintynyt ihmisiin tai tiettyyn ihmiseen ja siten myös ihmisen poistumisesta johtuvaa eroahdistusta ilmeni osalla koirista. Kukaan uusista omistajista ei ilmoittanut koirallansa ilmenevän aggressiivisuutta ihmisiä kohtaan. Kolme omistajaa ilmoittivat koiransa murisseen ihmiselle jossain tilanteessa. Useampi omistaja kertoi koiransa murisseen tai ärähtäneen toiselle koiralle, pääasiassa johtuen resurssihin liittyvistä syistä. Kaikki omistajat ilmoittivat olevansa koiraansa pääosin tyytyväisiä ensimmäisen vuoden aikana kotiutuksen jälkeen tehdyissä kyselyissä. Osa omistajista kertoi, että koiralla oli ollut joitain terveysongelmia kotiutuksen jälkeen liittyen hampaisiin ja anaalirauhasiin. Pian kotiutuksen jälkeen oli ilmoitettu esiintyneen myös korvatulehdus ja ripulia.

Loppukyselyyn vastasi 11 omistajaa. Vastaajista kaksi ilmoitti, että koira on jo kuollut. Omistajille lähetettiin kolme muistutusta loppukyselystä.

Loppukyselyssä omistajille esitettiin yleisesti lemmikkeihin liittyviä väittämiä. Väittämään ”minulla ja koirallani on läheinen suhde” omistajista 7 vastasi olevansa täysin samaa mieltä ja 4 vastasi olevansa vähän samaa mieltä. Väittämään ”pidän koiraani hyvänä seuralaisena” 9 omistajaa vastasi olevansa täysin samaa mieltä ja 2 vähän samaa mieltä. 10 omistajaa oli täysin samaa mieltä väittämästä ”koirani saa minut hyvälle tuulelle”, tähän yksi omistaja vastasi olevansa vähän samaa mieltä. Väittämään ”en ole kovin kiintynyt koiraani” 10 omistajaa vastasi olevansa täysin eri mieltä ja yksi vastasi olevansa vähän eri mieltä.

Loppukyselyn sanallisiin kysymyksiin viisi omistajaa vastasi, että koira ei tee tarpeitaan sisälle, pois lukien, jos koiralla on esimerkiksi mahatauti. Viisi omistajista vastasi, että joissain tilanteissa koira voi tehdä tarpeitaan sisälle, kuten esimerkiksi satunnaisesti

eroahdistukseen liittyen tai jos ulospääsyväli on pitkä. Yksi omistajista ei ollut täysin varma, sillä perheeseen kuuluu toinenkin koira. Kaikki koirista kuitenkin tekevät pääsääntöisesti tarpeensa ulos. Kysymykseen ”Onko koira hermostunut” suurin osa omistajista vastasi, että ”ei ole” tai ”harvoin”. Harvoin tapahtuva hermostuneisuus liittyi tiettyihin tilanteisiin kuten esimerkiksi ajoneuvoilla liikkumiseen tai koviin ääniin. Koirille pelottaviksi asioiksi omistajat mainitsivat muun muassa uudet asiat, tietyt äänet, uudet ihmiset ja koirat, kaupunki ja yksin jääminen. Useampi omistaja mainitsi tilanteen kuitenkin parantuneen ja pelkojen vähentyneen ajan kuluessa.

Yksikään koirista ei omistajien mukaan ole näyttänyt minkäänlaisia aggressiivisia merkkejä (murina, näykkiminen, puremisyritykset) ihmisiä kohtaan. Sen sijaan useampi omistaja kertoo, että resurssiaggressiivisuutta toisia koiria kohtaan esiintyy välillä. Omistajista viisi kertoi, että koiralla ei tällä hetkellä (aiemmin saattanut esiintyä) juurikaan esiinny eroahdistusta. Kolme heistä mainitsi, että perheen toisella koiralla on tässä asiassa edullinen vaikutus. Loput vastanneista kertoivat koirilla esiintyvän ainakin jonkin asteista eroahdistusta. Omistajilta kysyttiin myös ”tuhoaako koira irtaimistoa”. Kahdeksan omistajista kertoi, että koira ei tuhoa tavaroita. Kolme vastasi, että välillä saattaa pureskella, jos jotain kiinnostavaa on jäänyt esimerkiksi lattialle tai jos koira ei ole saanut puruluita ajoissa. Kaikkien omistajien mielestä koira on ollut odotusten mukainen ja useampi kertoi, että kaikki on mennyt paremmin kuin he osasivat toivoa. Muutama omistajista mainitsi joitain käytösongelmia, joihin he toivoisivat vielä helpotusta.

[Sopeutusohjelmassa mukana olleiden henkilöiden kokemukset koirien kotiuttamisesta](#)

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liiton kahdelle kotiutukseen osallistuneelle haastatellulle jäsenelle kotiutus oli positiivinen kokemus ja he kokivat, että kotiutus onnistui hyvin. Heidän mukaansa uudet omistajat olivat hyvin motivoituneita. Heidän kokemuksensa mukaan koebeaglet sopeutuivat uusiin koteihin yhtä hyvin, kuin muutkin kotiutettavat koirat. Uusien omistajien tulee kuitenkin tiedostaa, että koirat ovat viettäneet lähes koko elämänsä vain yhdessä paikassa ja se vaikuttaa sopeutumiseen.

SEY:n haastattelun mukaan kouluttajalla olisikin hyvä olla kokemusta juuri tarhakoirista ja niiden ongelmista.

Myös Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistyksen kahden haastattelun jäsenen kokemukset kotiutuksesta olivat positiiviset. Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistys pitää nuoremmilla koirilla kokeiltua sijaiskotitoimintaa hyvänä käytäntönä, jotta koirat voivat helpommin sopeutua kotikoiran elämään ja valmistautua uuteen kotiin. Beagle-koirat olivat ystävällisiä ja ihmisrakkaita ja ne olivat tottuneet käsittelyyn, joten niille oli helppo löytää uudet kodit.

Molempien eläinsuojeluyhdistysten jäsenten mielestä terveet koekoirat tulisi ehdottomasti kotiuttaa, mutta he korostavat, että resurssit prosessiin on oltava kunnossa. Valmistelu kotiutusta varten olisi myös hyvä aloittaa jo aiemmin koekoira aikana. Eläinsuojeluyhdistykset olivat tyytyväisiä kotiutuksen onnistumiseen. Kolme koiraa palautui heille kotiutuksen jälkeen, mutta lopulta kaikki saivat pysyvät kodit.

Koiria hoitaneista henkilöistä kahta haastateltiin ja he olivat sitä mieltä, että kotiutus kannattaa. Haastatellut olivat kuitenkin sitä mieltä, että sopeutus pitäisi aloittaa paljon aikaisemmin, mielellään jo pennusta saakka. Olisi hyvä, että koirien olosuhteet koe-eläinkeskuksissakin saataisiin sellaisiksi, että ne tukisivat tulevaa kotiutusta. Hoitajien mielestä kotiutus ei toimisi ilman sopeutusta ja koirat voisi mahdollisesti siirtää pois koe-eläinkeskuksesta vielä ennen kotiutusta, jolloin niiden luonnekin olisi paremmin nähtävissä. Sekä koirien hoitajat, että eläinsuojeluyhdistysten jäsenet suosittelisivat koekoirien kotiutusta muillekin.

Tutkijoiden kysely

Kolme tutkijaa vastasi kyselyyn. Kaikki kyselyyn vastanneet tutkijat olivat kokemuksensa pohjalta sitä mieltä, että koebeaglet kannattaa kotiuttaa ja he suosittelisivat sitä muillekin, mikäli koirat ovat sellaisessa kunnossa, että se olisi mahdollista. Tutkijat olivat melko luottavaisia kotiutuksen onnistumiseen jo projektin alussa, mutta painottavat koirien sopeuttamisen ja siihen käytettävien resurssien tärkeyttä. Eräs tutkijoista kertoi,

että yllättyi positiivisesti siitä, kuinka hyvin stressiherkemmät ja aremmatkin koirat lopulta sopeutuivat. Osa tutkijoista oli kotiutuksessa aktiivisemmin mukana. Tutkijat olivat työskennelleet paljon koirien kanssa, joten heidän näkemyksensä koirien käyttäytymisestä ja luonteesta auttoivat kotien etsinnässä. Tutkijat olivat hyvin kriittisiä ja jokseenkin erimieltä keskenään koirien pito-olosuhteista. Kaikki olivat sitä mieltä, että olosuhteissa olisi ollut jotain parannettavaa ja koirat tarvitsisivat virikkeellisemmän ympäristön. Eräs tutkija nosti esiin, että pito-olosuhteitakin tärkeämpää on koirien hyvä sosiaalistaminen jo pentuna, mikä vähentäisi stressiä ja arkuutta.

POHDINTA

Tulostemme mukaan sopeutusohjelmalla oli hyödyllisiä vaikutuksia koirien totutellessa uusiin asioihin ja ympäristöön. Sisäsiisteyden kehittyminen sopeutusohjelman aikana oli hypoteesin mukainen, sillä koirat alkoivat virtsata useammin ulos ajan kuluessa. Myös huonetestin ja persoonallisuuden arvioinnin tulokset olivat hypoteesin mukaiset. Ulkoilutuksissa moni tutkittu asia kehittyi oletettuun suuntaan, mutta esimerkiksi koirien stressaantuneisuus ja ahdistuneisuus eivät lieventyneet tutkimuksen aikana kuten oletettiin.

Vanhempien koirien keskimääräinen virtsaaminen ulos sopeutusohjelman aikana lisääntyi huomattavasti, kun verrataan sopeutusohjelman ensimmäistä ja viimeistä kolmannesta. Döringin ym. (2017a) tutkimuksessa havaittiin myös, että kotiutuksen jälkeen tehtyjen haastattelujen perusteella koirien sisäsiisteys kehittyi nopeasti kahdentoista viikon seurannan aikana. Tässä tutkimuksessa omistajille tehtyjen kyselyjen mukaan kaksi viidestätoista koirasta oli täysin sisäsiistejä kuukauden kuluttua kotiutuksesta. Jos omistaja ilmoitti, että tapahtuu satunnaisia ulostamis- tai virtsaamisvahinkoja sisälle, koira ei laskettu sisäsiistiksi. Suomessa kotiutettujen koirien kehitys oli kuukausi kotiutuksen jälkeen hieman jäljessä sisäsiisteyden suhteen verrattuna Döringin ym. 2017a tutkimuksen koiriin. Taustalla saattaa vaikuttaa muita

tekijöitä, kuten sopeutusohjelma, millainen ympäristö uudessa kodissa on, kuinka usein on mahdollista päästä ulos ja pääseekö koira aina halutessaan ulos. Osa haastattelemistamme omistajista kertoi, että koira ei osaa pyytää ulos tarpeilleen. Myös koirien olosuhteet laboratorio-oloissa vaikuttavat sisäsiisteyden kehittymiseen. LASA:n (2004) kokemuksen mukaan kotiutetut koirat olivat hyvin usein sisäsiistejä jo kotiutushetkellä tai sisäsiistiksi oppimisessa meni vain muutama päivä. Tämän kuitenkin arvellaan johtuneen siitä, että kyseisillä kotiutetuilla koebeagleilla oli jatkuva pääsy ulkoilemaan. Luultavasti koirat olivat tottuneet pitämään sisätilat, jossa muun muassa lepotilat sijaitsivat, puhtaana ja tekivät tarpeensa ulos. Döringin ym. (2017a) tutkimuksessa kotiutetuilla beagleilla oli rajoitettu pääsy ulkotarhaan, mikä vaikeutti lepopaikkojen ja tarpeidentekopaikkojen erottelua toisistaan, jolloin koirat tekivät tarpeensa usein sisälle. Tämän takia sisäsiistiksi opettelu kesti kyseisillä koirilla paljon pidempään. Näiden havaintojen pohjalta tulevan kotiutuksen kannalta olisi hyödyllistä, jos koirilla olisi vapaa pääsy ulkotarhaan jo heti niiden elämän alusta alkaen, tai vähintäänkin sopeutusohjelman ajan, jotta koirat voisivat oppia eriyttämään ulostus ja lepoalueensa.

Huonetesti kertoi koiran aktiivisuudesta ruudussa käyntien perusteella. Kun persoonallisuustestin havaintoja verrattiin aktiivisuuteen, huomattiin, että aktiivisimmat koirat huonetestissä ovat rohkeimpia persoonallisuudeltaan. Sen sijaan vähiten aktiiviset koirat olivat hermostuneimpia. Näillä koirilla hermostuneisuuden voisi siis ajatella ilmenevän ennemmin paikallaan olemisena tai vähäisenä liikkumisena, kuin ympäriinsä ravaamisena. Rohkeus testissä näkyi aktiivisuuden lisäksi siinä, että rohkeimmat koirat kävivät enemmän esineruuduissa. Hypoteesin mukaan etualalla oleva avonainen sateenvarjo toimisi pelottavana asiana. Tulosten mukaan rohkeus, uteliaisuus ja innokkuus korreloivat positiivisesti käynteihin sateenvarjoruudussa, mikä sopii hypoteesiin. Sama koskee huoneen perällä olevia nameja ja lelukoira. Lelukoira toimi oletetusti jännittävänä, uutena asiana ja namit olivat melko kaukana ovesta ja tutusta ihmisestä. Uteliaimmat ja rohkeimmat koirat kävivät lelukoira ja namiruudussakin useammin, kuin hermostuneet koirat.

Huonetestissä seurattiin lisäksi myös koirien kontaktinottokertoja oveen ja tuttuun ihmiseen. Tulosten mukaan koirat ottivat ajallisesti enemmän kontaktia oveen, kuin

tuttuun ihmiseen. Tämä saattaa selittyä oven ulkopuolelta satunnaisesti kuuluneilla äänillä, joita koirat jäivät kuuntelemaan. Muita sivuhavaintoja huonetestissä yksittäisten koirien kohdalla oli mm. etutassun maasta ylös nostaminen koiran paikalla ollessa, sekä kuonon lipominen kielellä. Döringin ym. (2016) mukaan nämä eleet saattavat viitata ahdistukseen.

Ulkoilutuksissa kerätyt havainnot kertoivat edistymisestä sopeutusohjelman aikana, mutta osassa tutkituista asioista ei tapahtunut merkittävää muutosta. Kahteen ajanjaksoon ulkoilutusten kannalta jaetun sopeutusohjelman jälkimmäisellä puoliskolla koirat olivat innokkaampia lähtemään ulos kuin ensimmäisellä ajanjaksolla. Koirat kulkivat ulkona reippaammin ja kohtasivat uusia ihmisiä innokkaammin. Tämä viittaisi siihen, että odotettua tottumista uuteen ympäristöön ja asioihin tapahtui sopeutusohjelman aikana. Mielenkiintoista on, että koirat kuitenkin arvioitiin yhtä vähän stressaantuneiksi ja ahdistuneiksi koko sopeutusohjelman ajan. Aktiivisuus ulkona ei muuttunut sopeutusjaksolla.

Aggressiivisuutta ihmisiä kohtaan ei ole näillä beagleilla esiintynyt sopeutusohjelman aikana ulkoillessa eikä haastattelujen mukaan uusissa kodeissa alun muutaman satunnaisen ihmiselle murisemisen jälkeen. Loppukyselyssä omistajat ilmoittivat, että aggressiivisia merkkejä ihmisiä kohtaan ei esiinny lainkaan. Tämä onkin merkittävä kriteeri koebeagleille. Döringin ym. (2017a) tutkimuksessa omistajille tehtyjen haastattelujen mukaan kotiutetuista beagleista 6 prosenttia oli ensimmäisen viikon aikana näyttänyt aggressiivista käytöstä. 12 viikon kuluttua kotiutuksesta aggressiivista käytöstä oli omistajien haastattelujen mukaan esiintynyt 11 prosentilla koirista. Tutkimuksessa tähän laskettiin myös uhkaava käytös eli muun muassa murina. Suomessa kotiutetuilla koirilla murinaa esiintyi toisia koiria kohtaan resurssikiistojen yhteydessä. Tämä kertoo hyvin koebeagleille toivotusta ihmisystävällisestä käytöksestä. Döringin ym. (2014) tekemässä tutkimuksessa, jossa arvioitiin koebeaglejen käyttäytymistä ihmisiä kohtaan, koekoirat olivat hyvin sosiaalisia ja ystävällisiä koehenkilöitä kohtaan. Tutkimuksessa ei havaittu eroa koirien käytöksessä verrattuna tuttuun hoitajaan ja vieraaseen henkilöön siitä huolimatta, että koirat olivat harvoin olleet tekemisissä vieraiden ihmisten kanssa. Döringin ym. (2017b) koebeaglejen uusille omistajille tekemien haastattelujen mukaan suurin osa kotiutetuista koirista osoitti

toivottua, ystävällistä ja rentoa käyttäytymistä ja kyselyn tulokset kertoivat myös koirien ja omistajien välille kehittyneestä siteestä.

Näiden kahden beagle ryhmän kotiutus onnistui kaiken kaikkiaan hyvin. Tätä mieltä ovat haastattelujen perusteella olleet niin uudet omistajat, jotka ovat olleet hyvin tyytyväisiä saamiinsa koiriin, kuin muutkin prosessiin osallistuneet tahot. Kuitenkin tiettyjä käytäntöjä kotiutusprosessin aikana voisi jatkossa kehittää toimivammaksi. Olisi tärkeää, että koiria pystyttäisiin sopeuttamaan tulevaan kotiutukseen heti niiden saavuttua koe-eläinkeskukselle, toisin sanoen jo tutkimusten aikana. Myös LASA:n (2004) raportissa todetaan, että tulevaisuudessa kotiutettavat koirat olisi mahdollisuuksien mukaan hyvä altistaa erilaisille ulkomaailman kokemuksille jo laboratorioympäristössä. Pienet asiat, kuten esimerkiksi valjaiden ja hihnan käytön harjoittelu jo heti varhaisessa vaiheessa voisi helpottaa myöhempää kotiutusta. Hihnan käytöstä voisi toisaalta olla hyötyä jo laboratorioympäristössäkin (LASA 2004). Myös moniin ääniin ja ihmisiin totuttelu olisi hyvä aloittaa jo pentuvaiheessa, jolloin koira oppii helpoiten pitämään asioita normaaleina (LASA 2004).

Kotiutusprosessin aikana huomattiin myös, että koirat olisi hyvä pyrkiä kotiuttamaan samaan aikaan. Koirat, jotka jäivät koe-eläinkeskukselle viimeiseksi, vaikuttivat stressaantuvan. Ainakin pienissä ryhmissä samaan aikaan kotiuttaminen voisi olla mahdollista. Eläinsuojelujärjestöt arvelivat sijaiskotien olevan hyvä tapa totuttaa koirat tuleviin koteihinsa ja koirat saisivat totutella ympäristöön, sekä kodissa elämiseen rauhassa. Toisaalta muutosvaihe sijaiskotiin ja edelleen uuteen kotiin kaksinkertaistaa koirien siirtymävaiheeseen liittyvän stressin, eikä ole varmuutta siitä, että elämä sijaiskodissa vastaisi lopullisen kotiutuspaikan sopeutumishaasteita. Muutosvaiheessa koiran koirasosiaaliset suhteet, ihmiset, fyysinen ympäristö ja rutiinit muuttuvat kokonaan. Koe-eläinkeskuksissa on kuitenkin mahdotonta saada olosuhteista täysin kodinomaiset. Lisäksi sopeuttajina toimivat työntekijät ja mahdolliset vapaaehtoiset ulkoiluttajat (kuten näillä 16:lla koiralla), joten koirat ovat edelleen suuren osan päivästä keskenään, eikä tavanomaiseen kotikoiran päivärytmiin tottuminen toteudu.

Itse sopeutusohjelma jossain muodossa on erittäin tärkeä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2010/63/EU) ja Laki tieteellisiin ja opetustarkoituksiin käytettävien

eläinten suojelusta (497/2013) 28 § vaativat, että yksityisille ihmisille luovutettavien eläinten suhteen on oltava suunnitelma eläinten sosiaalistamisesta ja että eläimet tulee sopeuttaa tulevaan ympäristöönsä. Sopeutusohjelma vaatii tarvittavat resurssit onnistuakseen hyvin. Paras tulos saataisiin, jos eläimet pystyttäisiin sopeuttamaan yksilöt huomioon ottaen ja vähitellen uuteen elinympäristöön ja uusiin asioihin totuttaen. Tämän vuoksi sopeutusohjelman pituus saattaisi vaihdella yksilöittäin ja siten sijaiskotimahdollisuus voisi myös olla melko hyvä tapa kotiuttaa eläimet. Sijaiskodeissa olisi huomattavasti helpompi ottaa koirat huomioon yksilöinä.

Tähän kotiutusprosessiin ja tutkimukseen liittyviä virhelähteitä ovat mm. otoskoko. Otannan 16 koiraa vain yhdestä laitoksesta on melko pieni määrä ja rajoittaa tulosten yleistettävyyttä, mutta tulokset vahvistavat laajempien aineistojen havaintoja ja kertovat suomalaisten yhteisöjen sopeutumisesta kotiutukseen. Huonetesti tehtiin vain kahdeksalle koiralle, joten myös siihen olisi ollut mielenkiintoista saada enemmän koirayksilöitä. Huonetesti tehtiin koirille siten, että koirat menivät huoneeseen vuorotellen. Testissä ei huomioitu mahdollista edellisestä koirasta jääneiden hajujen aiheuttamaa vaikutusta seuraavaan testattavaan koiraan. Lisäksi olisi tärkeää, että huoneen ulkopuolelta ei kuuluisi ääniä, jotka vaikuttavat koiran käyttäytymiseen huoneessa testin aikana. Olisi myös mielenkiintoista toistaa huonetesti nyt, kun kotiutuksesta on kulunut aikaa ja verrata tuloksia siihen aikaan, kun koirat olivat vielä sopeutusohjelmassa. Ulkoilutuslomakkeita oli kaikkien koirien osalta täytetty, mutta toisten koirien osalta enemmän, kuin toisten. Joillain koirista lomakkeita oli täytetty hyvin vähän, mikä vaikuttaa myös tuloksiin. Lomakkeet olivat jokaisen ulkoiluttajan oma arvio koiran käyttäytymisestä ulkona, joten eri ulkoiluttajat saattoivat arvioida tilanteita eri tavalla. Arvioon saattaa vaikuttaa myös se, miten hyvin tuntee kyseisen koiran eleet ja olemuksen. Myös ulosvirtsaamismerkintä olisi ollut mielenkiintoista saada jokaiselta ulkoilutuskerralta kaikilta koirilta. Kyselylomakkeita käytettäessä on tärkeää, että arvioiden tekemiseen olisi selkeät ohjeet, jotta arviot olisivat yhdenmukaisempia ja että vastaajat olisivat motivoituneita niitä noudattamaan. Lisäksi omistajille tehdyissä kyselyissä avoimien kysymysten vastaukset ovat osin hyvin tulkinnanvaraisia. Myös kysymysten ymmärtämisessä tai tulkinnassa on voinut olla eroja.

Kotiutuksen onnistumiseen ollaan oltu kaikkiaan erittäin tyytyväisiä. Omistajille tehtyjen haastattelujen mukaan kaikki ovat olleet koiriinsa tyytyväisiä, vaikka osa koirista osoittautui melko erilaisiksi kuin millaisen kuvauksen omistajat olivat koirista saaneet. Vastausten mukaan omistajat pitivät koiristaan juuri sellaisina, kun ne olivat. Moni omistaja kertoi, ettei heillä ollut tulevien koiriensa suhteen juuri ennakko-odotuksia. Osa omistajista kertoi myös, että sopeutuminen oli ollut helpompaa kuin olisi kuvitellut. Omistajilla tuntui olevan myös selvää, että koirilla saattaa esiintyä tietynlaisia ongelmia, kuten eroahdistusta ja arkuutta tietyissä tilanteissa, etenkin kun kotiutuksesta oli kulunut vasta vähän aikaa. Döringin ym. (2017a) tekemän tutkimuksen mukaan 92 prosenttia omistajista oli tyytyväisiä ja he ottaisivat uudelleen entisen koebeaglen. Myös eläinsuojeluyhdistyksille tehdyissä haastatteluissa kävi ilmi, että kotiutusten onnistumiseen oltiin tyytyväisiä. Kuudestatoista koirasta kolme palautui, mutta näillekin löydettiin tämän jälkeen lopulliset kodit. Koirien hoitajat olivat myös tyytyväisiä siihen, että koirat saivat uudet kodit, eikä niitä tarvinnut lopettaa. Eläintenhoitajat voivat kokea koirien lopetuksen kuormittavana ja saattavat suojautua stressiltä esimerkiksi olemalla poissa töistä lopetuspäivänä. Figleyn & Roopin (2006) julkaisussa lähes neljäsosa kyselyyn vastanneista eläintenhoitajista mainitsi eläinten lopettamisen merkittäväksi ulkoiseksi stressin aiheuttajaksi.

Tässä tutkimuksessa saatua ymmärrystä voidaan soveltaa tuleviin koekoirien kotiutuksiin. Sopeuttaminen on erittäin tärkeää ja se kannattaa aloittaa niin varhain kuin mahdollista. Ennen lopullista kotia sijaiskodit olisivat hyvä vaihtoehto, jotta nähdään miten koirat pärjäävät normaalissa kotiympäristössä ennen uudelle omistajalle päätymistä. Koirille, jotka aiotaan kotiuttaa tulevaisuudessa, olisi hyvä opettaa kotikoiran perustaitoja jo niiden tutkimuskäytön aikana. Tämä voisi helpottaa myös tutkimuksia ja parantaa tulosten laatua, kun koirat olisivat tottuneet mahdollisimman moniin asioihin ja koulutukseen ja kokisivat vähemmän stressiä. Tässä kotiutuksessa huomattiin myös, että joskus ne koirat, jotka näyttävät koe-eläinkeskuksella olevan arimpia, voivat pärjätä uuteen kotiin päästyään todella hyvin. Siten luonnetestausta ennen sopeutusta tai kotiutusta ei välttämättä voi pitää luotettavana. Sopeutusohjelman aikana koirat ulkoilivat pääosin toisilleen tuttujen koirien, muiden beaglejen, kanssa. Tämä tuttu asia puuttui uudesta kodista niiltä koirilta, jotka

kotiutuivat yksin. Myös monella muulla asialla, kuten esimerkiksi ympäristöllä ja sen ärsykkeillä, saattaa olla merkitystä. Huonetestissä havainnoitiin koirien suhtautumista uuteen tilanteeseen ja reaktiota uusiin esineisiin. Tämä oli yksi koejärjestely, mutta elämä uudessa kodissa tuo koko ajan paljon uusia erilaisia tilanteita. Koira joutuu sopeutumaan moniin asioihin jatkuvasti muuttuvien erilaisten aistiärsykkeiden keskellä. Tällöin esimerkiksi stressitaso voi olla huomattavasti korkeammalla, koska palautumista ei välttämättä tapahdu ja tila ei ole niin hallittu kuin koejärjestelyissä. Fyysisesti terveet ja hyväkuntoiset koirat kannattaa kuitenkin ottaa mukaan sopeutusohjelmaan.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulokset sopeutusohjelman ajalta ja etenkin sopeutusohjelmassa mukana olleiden henkilöiden, sekä uusien omistajien kokemukset kertovat kotiutusten erittäin hyvästä onnistumisesta, vaikka se tehtiin nyt Suomessa ensimmäistä kertaa uudistuneen lainsäädännön mukaan. Kaikki mukana olleet tahot katsoivat, että koirat kannattaa ehdottomasti mieluummin kotiuttaa kuin lopettaa, jos koiran fyysinen kunto sen sallii. Tämän tutkimuksen aikana huomattiin myös, että sopivan kodin löytyessä, myös sopeutusohjelman aikana heikommin pärjänneet koirat saattavat sopeutua hyvin uuteen kotiinsa. Tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa kotiutettavien koekoirien sopeutusohjelman valmisteluun ja suunnitteluun sekä uusien kotien etsimisen helpottamiseen.

Beerda B, Schilder M B. H., Van Hooff J A. R. A. M, De Vries S H W, Mol J A. Chronic Stress in Dogs Subjected to Social and Spatial Restriction. I. Behavioral Responses. *Physiology & Behavior* 1999, 66: 233–242.

Blackwell E J, Casey R A, Bradshaw J W S. Efficacy of written behavioral advice for separation-related behavior problems in dogs newly adopted from a rehoming center. *Journal of Veterinary Behavior* 2016, 12: 13-19.

Diesel G, Pfeiffer D U, Brodbelt D. Factors affecting the success of rehoming dogs in the UK during 2005. *Preventive Veterinary Medicine* 2008, 84: 228–241.

Döring D, Haberland B E, Ossig A, Küchenhoff H, Dobenecker B, Hack R, Schmidt J, Erhard M H. Behavior of laboratory beagles: Assessment in a standardized behavior test using novel stimuli and situations. *Journal of Veterinary Behavior* 2016 11: 18-25.

Döring D, Haberland B E, Ossig A, Küchenhoff H, Dobenecker B, Hack R, Schmidt J, Erhard M H. Behavior of laboratory beagles towards humans: Assessment in an encounter test and a simulation of experimental situations. *Journal of Veterinary Behavior* 2014, 9: 295-303.

Döring D, Nick O, Bauer A, Küchenhoff H, Erhard M H. Behavior of Laboratory Dogs Before and After Rehoming in Private Homes. *ALTEX* 2017a, 34: 133-147.

Döring D, Nick O, Bauer A, Küchenhoff H, Erhard M H. How do rehomed laboratory beagles behave in everyday situations? Results from an observational test and a survey of new owners. *PLoS ONE* 2017b, 12(7): e0181303.

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2010/63/EU, annettu 22 päivänä syyskuuta 2010, tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta.

Espanjan katukoirat ry, <http://www.espanjankatukoirat.com/adoptio/>, haettu 27.6.2018.

Figley C R, Roop R G. Compassion fatigue in the animal-care community. Humane society press 2006.

Franco N H, Olsson I A S. Killing animals as a necessary evil? The case of animal research. Teoksessa: The end of animal life: a start for ethical debate - Ethical and societal considerations on killing animals. Wageningen Academic Publishers, The Netherlands 2016: 195-196.

Herron M E, Kirby-Madden T M, Lord L K. Effects of environmental enrichment on the behavior of shelter dogs. J Am Vet Med Assoc 2014, 244: 687–692.

Hetts S., Clark J.D., Calpin J.P., Arnold C.E., Mateo J.M. Influence of housing conditions on beagle behaviour. Applied Animal Behaviour Science 1992, 34: 137-155.

Hubrecht R C. A comparison of social and environmental enrichment methods for laboratory housed dogs. Applied Animal Behaviour Science 1993, 37: 345-361.

Hubrecht R C, Serpell J A, Poole T B. Correlates of pen size and housing conditions on the behaviour of kennelled dogs. Applied Animal Behaviour Science 1992, 34: 365-383.

John O P, Srivastava S. The Big-Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Theoretical Perspectives. 1999. L. Pervin and O.P. John (Eds.), Handbook of personality: Theory and research (2nd ed.). New York: Guilford

Joint Working Group on Refinement. Refining dog husbandry and care 2004.

Jones A C, Gosling S D. Temperament and personality in dogs (Canis familiaris): A review and evaluation of past research. Applied Animal Behaviour Science 2005, 95: 1–53.

Laki tieteellisiin ja opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta (497/2013) 28 §, Hankkeessa käytetyn tai siihen tarkoitetun eläimen vapauttaminen, luovuttaminen ja palauttaminen.

LASA Guidance on the Rehoming of Laboratory Dogs. Laboratory Animal Science Association 2004.

Marston L C, Bennett P C, Coleman G J. Adopting shelter dogs: Owner experiences of the first month post-adoption. *Anthrozoös* 2005, 18:4, 358-378.

Protopopova A. Effects of sheltering on physiology, immune function, behavior, and the welfare of dogs. *Physiology & Behavior* 2016, 159: 95-103.

Protopopova A, Gilmour AJ, Weiss R H, Shen J Y, Wynne C D L. The effects of social training and other factors on adoption success of shelter dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 2012, 142: 61-68.

Protopopova A, Hauser H, Goldman K J, Wynne C D L. The effects of exercise and calm interactions on in-kennel behavior of shelter dogs. *Behavioural Processes* 2018, 146: 54-60.

Pääkaupunkiseudun eläinsuojeluyhdistys ry, <http://pk-esy.sey.fi/testisivu>, haettu 13.6.2018

Rescueyhdistys kulkurit ry, <https://kulkurit.fi/elaimen-adoptointi/omistajakysely/>, haettu 27.6.2018.

Schipper L L, Vinke C M, Schilder M B H, Spruijt B M. The effect of feeding enrichment toys on the behavior of kennelled dogs (*Canis familiaris*). *Applied Animal Behaviour Science* 2008, 114: 182–195.

SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry, <https://www.sey.fi/mika-sey/seyn-historia>, haettu 13.6.2018

SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry, <https://www.sey.fi/mika-sey/seyn-tavoitteet>, haettu 13.6.2018

Stella J, Hurt M, Bauer A, Gomes P, Ruple A, Beck A, Croney C. Does Flooring Substrate Impact Kennel and Dog Cleanliness in Commercial Breeding Facilities? *Animals* 2018, 8, 59; doi:10.3390/ani8040059

Valtioneuvoston asetus tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta (564/2013) 16 §, Eläinten luovuttaminen.

Valtioneuvoston asetus tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta (564/2013) 29 §, Yksilökohtainen kirjanpito, kohdat 2,5 ja 6.

Viipurin koirat ry, <http://www.viipurinkoirat.fi/adoptio-ohjeet>, haettu 27.6.2018.

Wagner D, Newbury S, Kass P, Hurley K. Elimination Behavior of Shelter Dogs Housed in Double Compartment Kennels. *PLoS ONE* 2014, 9(5): e96254. doi:10.1371/journal.pone.0096254

Wells D L, Hepper P G. Prevalence of behaviour problems reported by owners of dogs purchased from an animal rescue shelter. *Applied Animal Behaviour Science* 2000, 69: 55–65.

Wells D L. The welfare of dogs in an animal rescue shelter. 1996. PhD thesis. School of Psychology, The Queen's University of Belfast, UK.

LIITE 1: Eläinsuojelujärjestöjen haastattelu ja kriteerit kotiuttamiselle

1. Mitä mieltä olette laboratorio beaglejen kotiuttamisesta oman kokemuksenne perusteella? Suosittelisitko kotiutukseen osallistumista muille eläinsuojelujärjestöille?
2. Onko käsityksesi muuttunut kokemuksen myötä, vai olitko samalla kannalla jo projektin alussa?
3. Oletko aiemmin ollut mukana löytökoirien kotiuttamistoiminnassa?
4. Miksi lähditte mukaan beaglejen kotiuttamiseen?

Sopeuttamisohjelma:

1. Mitä sopeuttamisohjelman aikana tapahtui?
2. Mitä mieltä olette sopeuttamisohjelmasta? Mikä oli hankalaa/helppoa?
3. Mitä parannettavaa sopeuttamisohjelmassa olisi?

Pito-olot:

1. Mitä mieltä olitte koirien pito-olosuhteista? Mitä mieltä olitte koirien hyvinvoinnistasosta koe-eläinlaitoksessa?
2. Miten näitte koe-beaglet verrattuna muihin kotiutettaviin koiriin? sopeutumiskyky verrattuna muihin tuntemiinne koiriin?

Kotiuttaminen:

1. Miten kodit valittiin? Kriteerit? Miten kriteereihin päädyttiin?
2. Pitäisikö kriteerejä kokemustenne perusteella muuttaa? Voisiko joistain kriteereistä luopua? kts kriteerit.
3. Pitäisikö jotain lisätä?
4. Millainen prosessi/kokemus koirien kotien etsintä ja kotiutus olivat?
5. Miten hyvin onnistuitte kotien valinnassa?
6. Onko koiria/Montako koira on palautunut?

Arvio:

1. Onko koekoiria parempi kotiuttaa, kun lopettaa?
2. Oletteko saaneet positiivista/negatiivista palautetta?
3. Lähtisittekö itse mukaan uudestaan? Miksi ei, miksi kyllä?
4. Suosittelisitko kotiutukseen osallistumista muille eläinsuojelujärjestöille?

Pääkaupunkiseudun eläinsuojelu yhdistyksen kriteerit kotiuttamiselle (Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry internetsivut):

- on aiempaa kokemusta koirien pitämisestä, mieluummin useammasta kuin yhdestä,
- pystyy adoptoimaan (vähintään) kaksi tavoitekasvatettua koira, TAI pystyy adoptoimaan yhden koiran, mikäli kodissa on jo yksi tai useampi koira, joilla ei ole vakavia käytösongelmia ja jotka todennäköisesti sopeutuvat hyvin adoptoitavaan koiraan,
- ei asu kerros-, rivi- eikä paritalossa – siis asunnossa, jossa on seinänaapureita,
- kodissa ei ole alle 10-vuotiaita lapsia,
- on käytössä sellainen lämmin sisätila, jossa koira voi turvallisesti asua vahingoittamatta itseään, vaikka se tuhoaisi irtaimistoa ja rakenteita,
- jos uudessa kodissa on muita koiria, olosuhteet pystytään järjestämään niin, etteivät sijoitetut koirat ja muut koirat ole tekemisissä keskenään, mikäli koirien sopeutumisessa toisiinsa ilmenee ongelmia,
- tiedostaa arjen haasteet kennelolosuhteissa elämään tottuneiden koirien kanssa ja on sitoutunut hoitamaan mahdollisesti ilmeneviä käytösongelmia,
- perustaa koulutusperiaatteen palkitsemiseen, ei rankaisuun,
- pystyy edistämään koirien sopeutumista vierailemalla muutamia kertoja koirien nykyisessä pitopaikassa ennen lopullista kotiuttamista maaliskuun huhtikuun aikana,
- on halukas raportoimaan koirien kotiutumisesta SEYlle,
- on valmis siihen, että SEYn edustaja vierailee koirien tulevassa kodissa tarkastuskäynnillä ennen niiden lopullista luovuttamista sekä luovuttamiseen jälkeen.

Toivottavaa, mutta ei välttämätöntä:

- mahdollisuus ulkotarhaan, johon mieluiten vapaa kulku sisätiloista,
- aidattu piha, ei lähinaapureita,
- omistajalla on kokemusta naksutinkoulutuksesta,
- omistajalla on aikaisempaa kokemusta koirien käytösongelmista.

LIITE 2: Ulkoilutuslomakkeet

Sopeuttamisohjelma – lomake koirien käyttäytymisen tarkkailuun

VANHEMMAT KOIRAT

Koira	Pvm	Koirakaveri
1.hlö		2. hlö

Ulkoilutus	Krt	Kesto	Paikka		
	0	1	2	3	4
Koira...	Täysin eri mieltä	Lähes eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Lähes samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
lähtee ulos mielellään					
tutkii uusia paikkoja innokkaasti					
syö nameja ulkona					
kulkee halukkaasti/reippaasti hihnassa					
kohtaa vieraat ihmiset halukkaasti/reippaasti					
kohtaa vieraat koirat rohkeasti/innokkaasti					
koiraan saa helposti kontaktin ulkona					
on aggressiivinen ihmisiä kohtaan					
on aggressiivinen toisia koiria kohtaan					
on aktiivinen ulkona					
on kiihtynyt ulkona					
ääntele (haukkuu tai vinkuu) ulkona					
tukeutuu ulkoiluttajaan					
tukeutuu tuttuun koiraan					
on pelokas ulkona					
on stressaantunut ulkona					
Muita huomioita					

Koira	Pvm	Muut mukana olleet koirat
Ulkoiluttaja		Muut mukana olleet ihmiset

Ulkoilutus	Krt	Kesto	Paikka			
	0	1	2	3	4	
Koira...	Täysin eri mieltä	Lähes eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Lähes samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Ei havaintoa
lähtee ulos mielellään						
tutkii uusia paikkoja innokkaasti						
syö nameja ulkona						
kulkee halukkaasti/reippaasti hihnassa						
kohtaa vieraat ihmiset halukkaasti/reippaasti						
kohtaa vieraat koirat rohkeasti/innokkaasti						
koiraan saa helposti kontaktin ulkona						
on aggressiivinen ihmisiä kohtaan						
on aggressiivinen toisia koiria kohtaan						
on aktiivinen ulkona						
on kiihtynyt ulkona						
ääntele (haukkuu tai vinkuu) ulkona						
tukeutuu ulkoiluttajaan						
tukeutuu tuttuun koiraan						
on pelokas ulkona						
on stressaantunut ulkona						
<i>Jatkuu kääntöpuolelle!</i>						

<p>Uudet asiat, tarpeiden teko, muita huomioita...</p>	
---	--

LIITE 3: Kysely uusille omistajille

1. Tekeekö koira tarpeitaan sisälle? Missä tilanteissa?
2. Onko koira hermostunut (läähättäminen, levoton liikehdintä, makupaloista kieltäytyminen, omiin oloihin vetäytyminen, vapina, ihmiseen voimakkaasti tukeutuminen) Kuvaile mahdollisia muita siihen liittyviä käytöksiä.
3. Mitä asioita koira pelkää?
4. Onko koiralla ihmisiin tai perheen omiin koiriin kohdistuvaa aggressiivista käytöstä?
Onko koira a) murissut b) näykkinyt c) yrittänyt purra?
5. Ilmeneekö koiralla eroahdistusta. Missä tilanteessa ja miten?
6. Tuhoaako koira kotia tai irtaimistoa?
7. Muuttaisitko koiraa jos voisit ja miten?
8. Onko adoptoimasi koira odotustesi mukainen?
9. Mitä olisit halunnut tietää ennen koiran adoptoimista/mikä tuli yllätyksenä?
10. Onko koiralla ollut terveysongelmia?
11. Muuta kerrottavaa:

Osa 1: Taustatiedot

Vastaajan sukupuoli:

Vastaajan ikä:

Ammatti:

Koulutusmäärä vuosina (laske yhteen kaikki koulussa ja opiskellessa käyttämäsi vuodet):

Tutkinnot:

- ☐ Ammattitutkinto
- ☐ Ylioppilas
- ☐ Maisteri/tohtori
- ☐ Ei mitään näistä
- ☐ En mitään tutkintoja

Vuositulot yleensä (alle 10 000e / 10 000-20 000e / 20 000-30 000e / 30 000-40000e / yli 40 000e):

Minulla on lapsi tai lapsia:

Kuinka monta henkilöä kuuluu perheeseen:

Minulla on aikaisemmin ollut lemmikkieläin:

Osa 2: Mielipiteet

Haluaisimme kysyä oletteko seuraavista kotiutettua koiraanne koskevista väittämistä samaa mieltä vai erimieltä.

Valitkaa seuraavista mielipidettänne parhaiten kuvaava vaihtoehto:

	Täysin samaa mieltä	Vähän samaa mieltä	Vähän erimieltä	Täysin erimieltä
Koirani merkitsee minulle enemmän kuin yksikään ystäväni.	☐	☐	☐	☐
Uskoudun koiralleni aika usein.	☐	☐	☐	☐
Uskon, että lemmikeillä pitäisi olla samat oikeudet ja etuisuudet kuin perheen jäsenillä.	☐	☐	☐	☐
Uskon, että koirani on paras ystäväni.	☐	☐	☐	☐
Rakastan koiraani, koska se on uskollisempi minulle kuin useimmat ihmiset elämässäni.	☐	☐	☐	☐
Minusta on ihanaa näyttää koirani kuvia ihmisille.	☐	☐	☐	☐
Ajattelen, että koirani on vain lemmikkieläin.	☐	☐	☐	☐
Rakastan koiraani, koska se ei koskaan arvostele minua.	☐	☐	☐	☐
Koirani tietää milloin minulla on paha mieli.	☐	☐	☐	☐
Juttelen usein ihmisille koirastani.	☐	☐	☐	☐
Koirani ymmärtää minua.	☐	☐	☐	☐
Uskon että rakkaus koiraani auttaa minua pysymään terveenä.	☐	☐	☐	☐
Lemmikit ansaitsevat yhtä paljon kunnioitusta kuin ihmiset.	☐	☐	☐	☐
Minulla ja koirallani on läheinen suhde.	☐	☐	☐	☐
Tekisin lähes mitä vain huolehtiakseni koirastani.	☐	☐	☐	☐
Leikin koirani kanssa aika usein.	☐	☐	☐	☐
Pidän koiraani hyvänä seuralaisena.	☐	☐	☐	☐
Koirani saa minut hyvälle tuulelle.	☐	☐	☐	☐
Tunnen, että koirani on perheenjäsen.	☐	☐	☐	☐
En ole kovin kiintynyt koiraani.	☐	☐	☐	☐

Lemmikin omistaminen lisää onnellisuuttani.	☐	☐	☐	☐
Pidän koiraani ystävänäni.	☐	☐	☐	☐
Eläinten hyvinvointi on minulle koiran omistajana tärkeää.	☐	☐	☐	☐
Eläimet ovat yhtä herkkiä kivulle kuin ihmiset.	☐	☐	☐	☐

Osa 3: Mielipiteet

Allaolevat väittämät tiedusteleivat ajatuksianne ja tunnelmianne erilaisissa tilanteissa. Merkitkää jokaisen väittämän kohdalla kuinka hyvin se kuvaa Teitä. Lukekaa jokainen kohta huolellisesti ennen vastausta. Vastatkaa niin rehellisesti kuin pystytte.

- a: Ei kuvaa minua ollenkaan
b: Ei kuvaa minua hyvin
c: Kuvaa minua kohtuullisesti
d: Kuvaa minua aika hyvin
e: Kuvaa minua täysin

Valitkaa seuraavista parhaiten kuvaava vaihtoehto:

	a	b	c	d	e
Kannan usein huolta eläimistä, jotka eivät ole yhtä onnekkaita kuin muut.	☐	☐	☐	☐	☐
Minusta on joskus vaikeaa nähdä asioita eläimen näkökulmasta.	☐	☐	☐	☐	☐
Joskus en ole kovin pahoillani eläinten puolesta, kun niillä on vaikeuksia tai ne kärsivät.	☐	☐	☐	☐	☐
Yritän ymmärtää eläimen käyttäytymisen syitä ongelmatilanteessa ennen kuin teen päätökseni.	☐	☐	☐	☐	☐
Kun näen eläintä kohdeltavan huonosti, tunnen suojelunhalua sitä kohtaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Yritän joskus ymmärtää eläimiä paremmin kuvittelemalla miltä asiat näyttäisivät niiden näkökulmasta.	☐	☐	☐	☐	☐
Eläinten epäonni ei yleensä häiritse minua paljon.	☐	☐	☐	☐	☐
Jos olen varma, että olen oikeassa eläinten käsittelyyn liittyvässä asiassa, en hukkaa aikaa miettimällä syitä eläinten käyttäytymiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Kun näen eläintä kohdeltavan epäreilusti, en joskus tunne paljon sääliä niitä kohtaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen aika usein liikuttunut asioista joita näen.	☐	☐	☐	☐	☐
Uskon että jokaisessa asiassa on kaksi puolta ja yritän nähdä ne molemmat.	☐	☐	☐	☐	☐

Kuvailisin itseäni aika eläinrakkaaksi ihmiseksi.

☐☐☐☐☐

Kun olen pettynyt eläimen käytökseen tai vihainen sille, yritän yleensä ajatella asioita sen kannalta hetken.

☐☐☐☐☐

Ennen kuin moitin eläintä, yritän kuvitella miltä minusta tuntuisi olla sen paikalla.

☐☐☐☐☐

Osa 4: Kysely koiran nykytilanteesta

1. Tekeekö koira tarpeitaan sisälle? Missä tilanteissa?
2. Onko koira hermostunut (läähättäminen, levoton liikehdintä, makupaloista kieltäytyminen, omiin oloihin vetäytyminen, vapina, ihmiseen voimakkaasti tukeutuminen) Kuvaile mahdollisia muita siihen liittyviä käytöksiä.
3. Mitä asioita koira pelkää?
4. Onko koiralla ihmisiin tai perheen omiin koiriin kohdistuvaa aggressiivista käytöstä?
Onko koira a) murissut b) näykkinyt c) yrittänyt purra?
5. Ilmeneekö koiralla eroahdistusta. Missä tilanteessa ja miten?
6. Tuhoaako koira kotia tai irtaimistoa?
7. Muuttaisitko koiraa jos voisit ja miten?
8. Onko adoptoimasi koira odotustesi mukainen?
9. Mitä olisit halunnut tietää ennen koiran adoptoimista/mikä tuli yllätyksenä?
10. Onko koiralla ollut terveysongelmia?
11. Muuta kerrottavaa:

Beaglen tai omistajan nimi:

LIITE 5: Eläintenhoitajien haastattelu

1. Mitä mieltä olette laboratorio Beaglejen kotiutuksesta oman kokemuksenne perusteella? Suositteletko muille?
2. Onko käsityksesi muuttunut kokemuksen myötä vai olitko samalla kannalla jo projektin alussa?
3. Kauanko olet hoitanut koiria? Montaako koiraa olet hoitanut?
4. Koirien lähtötilanne ja ikä?

Olosuhteet:

1. Miten koiria hoidettiin? Koirien päivärytmi: valot, ruokinta, ulkotarha, virikkeet, pedit, koirien ryhmittely (montako yhdessä ryhmässä?), häkkien koko?
2. Montako minuuttia kontaktia ihmisiin, leikkimistä/muuta aktivointia per päivä ennen sopeutusohjelman alkua?
3. Miten koiria koulutettiin niiden tehtäviin tutkimuksia varten?
4. Miten koiria totutettiin käsittelyyn?
5. Montako hoitajaa koirilla oli?

Yksilöt:

1. Miten koirat edistyivät? Yksilöeroja edistymisessä?
2. Ketkä olivat sosiaalisimpia, haki eniten huomiota, itsenäisimpiä?
3. Miten koirat muuttuivat luonteeltaan, kun alkoivat käydä ulkona?

Sopeuttamisohjelma:

1. Mitä sopeuttamisohjelman aikana tapahtui?
2. Sopeuttamisohjelman erot ryhmien välillä?
3. Miten sopeutusohjelma sujui hoitajien työn kannalta ja koirien kannalta?
4. Mikä oli hankalaa?
5. Miten parantaisitte olosuhteita sopeutusohjelman aikana hoitajien/koirien kannalta?
6. Miten sopeuttamisohjelmaa voisi helpottaa hoitajien ja koirien kannalta?
7. Mitä mieltä olette sopeuttamisohjelmasta?
8. Suositteletko muille koe-eläinkeskuksille sopeutusta?

Kotiutus:

1. Onko hyvä tai välttämätön sopeuttaa ennen kotiutusta?
2. Miten kotiutus vaikutti hoitajiin? / Miten lopetus vaikutti hoitajiin?
3. Onko parempi kotiuttaa kuin lopettaa?
4. Suositteletko kotiutusta muille? asteikolla 1-10 (en todellakaan suosittele-suositteleen lämpimästi)

LIITE 6: Kysely tutkijoille

1. Mitä mieltä olette laboratorio beaglejen kotiuttamisesta oman kokemuksenne perusteella? Suosittelisitko kotiutukseen osallistumista muille tutkijoille?
2. Onko käsityksesi muuttunut kokemuksen myötä, vai olitko samalla kannalla jo projektin alussa?
3. Millä tavalla osallistuitte kotiutusprosessiin? Näettekö kehittämistarpeita tutkijoiden roolille?
4. Mitä mieltä olitte koirien pito-olosuhteista koe-eläinkeskuksessa? Mitä mieltä olitte koirien hyvinvoinnin tasosta koe-eläinlaitoksessa?
5. Mistä koirat hankittiin?
6. Onko koekoiria mielestänne parempi kotiuttaa, kun lopettaa?
7. Oletteko saaneet positiivista/negatiivista palautetta kotiutukseen liittyen?
8. Suosittelisitko kotiutukseen osallistumista muille? Asteikolla 1-10 (en todellakaan suosittele – suosittelen erittäin lämpimästi)
9. Muuta mieleen tulevaa?